МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

№ 89 (2610) | КIиранди, 5 ноябрь, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

Советски Союза Коммунистически парте дIахо а лакха лелаергья марксизма-ленинизма байракх, дерригача мехкий къахьегамхошта хьалхашкара ший интернациональни декхар кхоачашдергда, деррига ший низаш халкъа хьашташ бахьан долаш, дагалатта сийлахь-доккха хIама кхоачашдар—коммунистически общество хьалъяр духьа лоаттабеча къовсамга дохийтаргда.

(КПСС ЦК Отчетах йола КПСС XXII-ча съезда Резолюце тIара).

ЛЕНИНА НАЬКЪА ТIА—КОММУНИЗМ КОТЪЯЛАРГА

Коммунистически парти Iалаьмате чIоагIа барт тайна а ший Центральни Комитета гонахьа кхотаенна а хилар хьахьокхача хьале чакхъяьлар КПСС XXII съезд. Съезда делегаташа чIоагIа теркам тIабахийта, кIоарга уйла еш йийцар нов. Н. С. Хрущева яь докладаш — КПСС Центральни Комитета отчети парте Программа проектах йола доклади. Парте мугIараш дIахо чIоагIдара, коммунизм хьалъяра кердача этапе цун балха методаш кхы а тоаяра де деза лоархIаме гIулакхаш белгалдоахаш дар КПСС Устава юкъе деча хувцамий хьакъехьарча КПСС ЦК секретара нов. Ф. Р. Козлова докладах делегаташа даь къамаьлаш.

Ерригача парте, дерригача советски халкъо Iалаьмате чIоагIа раьза хинна, дог гIоздаьнна къоабалъю коммунистий сийлахь-йоккхача форума решенеш, цо чIоагIъяь КПСС Программеи Устави.

Шоай эггара лоархIамегIа дола декхар лерхI болхлоша, колхозхоша, интеллигенце съезда решенеш кхоачашъяр. Мехка хьалха латтача коллективаша хIанзе а дIайолаяьй коммунизма материально-технически база хьалъелга сихдара хетаяь социалистически яхь.

Дег тIара къоабалду XXII съезда тIаийца соцамаш Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а. ХIанз съезда материалаши цо тIаийца исторически документаши дешача а Iомадеча а хана вай республикерча хIара предприяте, колхоза, совхоза коллективо кIоаргга уйла ю съездо мехка хьалхашка оттадаь лоархIаме декхараш кхоачашдара шоаш де дезача гIулакхий.

Чурча а арахьарча а гIулакхашка диллача чIоаггIа чоалхане яр вай мехка аргIанарча XX-чеи XXII-чеи съездашта юкъера ха. Ший экономика, Iилма, культура дегIайоалаеча, халкъа вахара хьал тоадеча вай Даьхено цу юкъа гIордаьнна толамаш дахар, цун дунен халкъашта юкъера лоархIам цIаккха ца хиннача тайпара лакхбелар, Советски Союз бахьан адамле кердача, дуне хIалакдергдолча тIема юкъе ца додаш дисар — из деррига а советски наха, дунен тIарча берригача прогрессивни адамаша вай партеи цун бокъонца вола ленинец Н. С. Хрущев керте латтача Центральни Комитетеи политически никъ бакъахьа хиларцеи уж гIулакхаш чакхдахара цар даьча доккхийча балхашцеи дувзаденна лоархI.

Вахаро бокъонца хьахьекхар XX съездо белгалбаь парте никъ нийса хилар. «— ХIанз, — аьлар КПСС XXII съезде ше дош хаддаш къамаьл деш Н. С. Хрущева — кхы а къаьгагIа гуш да культ личноста ханара деррига харцахьара гIулакхаш дIадахарца XX съездо вай парте исторе чухь керда оагIув хьаеллар, вай мохк, дерригача дунен коммунистически болхлойи болам дегIабара цу гIулакхах доккха беркат далар».

Вай ерригача парте къоабалбир КПСС XX съезда ленински никъ. Цхьабакъда, Молотови, Кагановичи, Маленкови керте латтача даькъаза баьннача фракционерий кучкилг яр Iалаьмате бIехача методашца парти нийсача наькъа тIара яккха гIерташ, парте ленински политика, XX съезда никъ хувца гIерташ.

Парте юстара кхайсар берригача советски наха гоама бола фракционераш, идейно а организационно а уж бохабир. Парте майрра гучадаьхар культ личноста хана даь гIалаташи харцахьара гIулакхаши, йолча тайпара наха дIайовзийтар марксизмаца-ленинизмаца, Ленина партеца тарлургйоаца культ личности, хIаьта цунах юхедиса зуламера гIулакхаш дIадахара боккха болх а бир. Парте бокъонца юхаметтаоттаяьй партийни вахара чухь ленински нормаш, социалистически законаш.

КПСС XX съезда ленински никъ коммунистическии болхлойи партеша къоабалбаьб. КПСС XXII съезде къамаьлаш даьча вежарашха йолча партей викалаша Iалаьмате боккха лоархIам бир дерригача дунен тIара коммунистически а болхлой а болам дIахо дегIабоалабара а дунен машар чIоагIбара а вай парте даьча балхий. ЧIоаггIа эгIазбаха дийцар съезда делегаташа, вежарашха йолча марксистско-ленински партей викалаша гIалата наькъа тIа, вай парте XX съезда, Ленина наькъа духьал къовсам лоаттабара наькъа тIа, Советски Союзацарча а кхыча социалистически мехкашцарча а доттагIлен лард йохаяра наькъа тIа баьннача Албане Къахьегама парте кулгалхоех лаьца.

Парте мугIараш Ленина хийттача тайпара чIоаггIа хилар, парте барт-цхьоагIо цIаккха а йохаргйоацаш хилар хьагойташ йола съезд санна гIоргья КПСС XXII съезд вай парте сий долча исторена юкъе. Бокъонца болча ленински новкъа бIубенна дуг вай парте советски халкъ дунен тIа эггара а сий долашагIа йолча обществага — коммунизмага.

КПСС кердача Программа — коммунистически общество хьалъяра программа—хьаелл партена а халкъа а хьалхашка Iалаьмате йоккхий перспективаш, хIаьта парте белгалдаьха декхараш кхоачашдара хIара советски сага хьинари низи оарцагIа а доаккх. Массава а гIадвуг коммунизм хьалъер таханара практически декхар а хинна дIаэтта хиларо, хIанзарча советски наьха коммунизм хьалъе а коммунизме баха а ираз хиларо.

Сийлахь-йоккхача Ленина байракха кIал толамца кхоачашъяьй коммунистий парте ший хьалхареи шоллагIеи программаш, XXII съездо чIоагIъяьй КПСС керда, кхоалагIа йола Программа. Ленина цIеро, цун цIаккха сий довргдоацача байракхо дегаш ураувттаду советски наьха вай парте кхоалагIа программа чакхъяккхара лоаттабеча къовсаме. Сий долча ленински парте хьалхленца кхоачашдергда советски халкъо дуккхача шерашка адамленна дагадаьллар. Вай мохк сийрдабоаккхаргба коммунизма малхо.

11 БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Парте XXII-ча съезда решенеша дегаш гIоздаьхача «Сунжанефта» Карабулакски контора бурув деттарий коллективо къахьегама керда толам баькхаб. Бурув тохара цхьайтта бетта план кхоачашъяьй, аьнна Даьхенна рапорт деннад мехкдаьтта лохараша.

Шу доладеннача хана денз 42200 метр совгIа бурув техад Карабулака бурув деттараша.

Геттара доккхий толамаш даьхад А. К. Печенови И. М. Бородацкийи керте латтача коммунистически къахьегама бригадай коллективаша. Царех хIаране укх шера 5400 метр бурув техад. Кхы а дикагIа къахьийгад Н. М. Губин мастер волча коммунистически къахьегама цIи яккха къовсам лоаттабеча бригада. 6392 метр бурув тоха вIаштIехьадаьннад цар.

Рационализаторски предложенеш балха юкъейоалаяра шера план ханал хьалха кхоачашъяьй Карабулакерча бурув деттараша. Производствана 138 эзар сома пайда бенна йола бIаь ийс предложени еннай.

А. БАКАЛЮК, инженер.

КПСС Центральни Комитета Отчетах йола Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда РЕЗОЛЮЦИ

Советски Союза Коммунистически парте XXII съезд гулъеннай вай Даьхе шерра коммунистически общество хьалъе йолаеннача, халкъа демократе мехкашка социализм чIоаггIа чIоагIъеннача, дерригача дунен тIа прогрессеи машареи низаш чIоагIа дегIаухача хана.

КПСС XX съезд хинначул тIехьагIара шераш къаьстта боккха лоархIам болаш хилар вай парте, советски халкъа, дерригача адамий вахара чухь. Ленински генеральни лини кхоачаш а еш, парте берригача къахьегамхой оарцагIабаьхар сийлахь-доккхача балхий ерригача фронте Коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдара. СССР Коммунизме йодача новкъа доккха лагIа хилар халкъа боахам дегIабоалабара ворхI шера план тIаийца аргIан йоаца КПСС XXI съезд.

ЧIоагIа дика а хеташ ю КПСС XXII съездо советски халкъа дерригдунен-исторически коталоний итогаш. Советий мохк турпалча къовсама новкъа хьа а бенаб, хIанз ший творчески низаш дизза тоаденнача хьал тIа а ба. Кхы а чIоагIъеннай Советски Союза низ кхоачилге, машареи прогрессаи гIулакх бахьан, халкъий доттагIленна тIехьа, адамий ираз бахьан къовсам лоаттабу тIемахо хиларах тарра, лаьрхIа варгвоацаш лакхденнад цун халкъашта юкъера сий.

Дерригача вахаро бакъду вай парте теоретически выводаши политически линии нийса хилар. Йизза котъяьннай вахаро маяххара йола халкъа ираза йоакхо ярахи ленински революционни творчества уйлахи йизза йола XX съезда курс.

ЦК Хьалхарча секретара новкъоста Н. С. Хрущева докладага — КПСС Центральни Комитета Отчетага ла а дийгIа, йийца а йийца, Советски Союза Коммунистически парте XXII съездо соцам бу:

БIарчча а йизза а могайойла чурча а арарча а политика хьакъехьара КПСС Центральни Комитета политически курси практически болхи. КПСС Центральни Комитета Отчета тIара выводаши предложенеши могайойла.

I.

XXII-ча съездо белгалдоаккх, дунен халкъий хIанзарча хьала кертера, из белгалдоаккхаш йола эргало дерригача дунен тIа социализма, демократе, машара низаш дIахо а дегIадахкар долга. ТIом ца хилийтараи машар чIоагIбараи тIаерзаяь йола вай парте арахьарча политика курс нийса хилар бакъдир вахаро. Из курс советски халкъа кертерча хьашташа маяххара а я, дерригача мехкашкарча машар безача низаша хьал а лоац. Съездо арахьара политика лерттIа йодаш, маькара, инициативность йолаш хилара чIоаггIа мах а бу, ерригача паччахьалкхенашцара политически, экономически, культурни бувзамаш лакхде лерхIаш Центральни Комитетои Советски правительстваи ду гIулакхаш дизза мога а ду.

ТIом ца хулийташ соцабаь хилара а маьршача вахара рузкъах советски наьха, кхыча мехкашкарча халкъий пайда эца йиш хилара а факт лархIа еза советски паччахьалкхен низ дегIабоалабеш, ленински арахьара политика кхоачашъеш парте, цун Центральни Комитето баьча балхах хьахинна кертерадар, социализма мехкий вежарашха йолча партей балхах машар безача низаша дикагIа дакъа лацарах хьахиннар санна.

Советски Союз, Китайски Халкъа Республика, дунен социализма система деррига мехкаш бIубенна социализми коммунизми хьалъяра новкъа долх. Шоай лакхбеннача низаца чIоагIало а лувцаш, дерригача дунен тIарча машар безача низаша хьал а лоацаш, социалистически мехкаша империалисташка йиш хилийтанзар дунен ши система машаре лаьцача экономически яхьа наькъ тIара а яьккха, деррига дуне хIалак дергдолча катастрофа новкъа даккха. Дунен халкъий хIанзарча вахаре боккха лоархIам бола вIашдухьаларча социальни шин системо машаре лоаттаю яхь кертерча фаза чу кхаьчай. Халкъашта юкъе кхо ярахи ленински революционни творчества уйлагIа къоабал а ю из хьал а лоац наха, агрессеи тIемеи империалистически политикал кот а юл из.

Дунен социалистически система толамца дегIайоагIа, чIоагIлу, адамий общества прогресса хоадам беш йола фактор хинна дIаотташ латт. Коммунизм шерра хьалъе йолаеннача хана чу кхаьчай Советски Союз; халкъа демократе дукхагIа долча мехкашка экономика дуккхача тайпара хилар дIа а даьккхад, социализм хьалъяь йоалаш а латт; хадданза лакхлу халкъий вахара боарам; шерлу социалистически паччахьалкхенаша вежарашха цхьана къахьегилгеи вIаши ду новкъостали. Съездо чIоаггIа даькъала дувц социалистически мехкий вежарашха йолча партешеи халкъашеи даьха толамаш, цар керда сий дола коталонаш яхар а лов.

Съездо могаю пролетарски интернационализма, цхьатарра бокъонаш хилара, новкъосташха вIаши гIо дара принципий ларда тIа социалистически паччахьалкхенаша экономически, политически, культурни хьакъехьа цхьана къахьегилга хадданза чIоагIдара тIаерзаяь йола Центральни Комитетеи Советски правительстваи лини. Съездо къаьстта белгалбоаккх марксизма-ленинизма ларда тIа, дунен халкъий коммунистически болама цхьоагIони из кхотабенна хилареи хьашташта тIехьа КПСС-еи вежарашха йолча коммунистически а болхлой а партешеи цхьана къахьегилга дегIадоаладеши чIоагIдеши Центральни Комитето баь боккха а беркате а болх. Съездо хаьдда харцахьа лерхI Албански Къахьегама парте кулгалхоша Советски Союза Коммунистически партенеи цун ленински Центральни Комитетаи еш йола Iоттараш, уж ларде доацаши аьл-дитт долаши хиларах. Албански кулгалхоша леладу гIулакхаш 1957-чеи 1960-чеи шерашка хиннача коммунистическии болхлойи партей викалий Совещанеи Деклараценеи Заявлененеи духьал а да, раскольнически, социалистически мехкий доттагIали уж кхотаденна хилари дохадара тIадерзадаь а империализмана мадеззара а да ца аьлча, кхыча тайпара лархIа йиш йолаш дац. Съездо дог доах, нагахьа санна шоай халкъа хьашташ лоархIаш а КПСС-цара, ерригача вежарашха йолча партешцара доттагIал дезаш а шоаш бале, албански кулгалхоша шоай гIалатера уйлаш ютаргхиларгеи юха а дерригача социалистически мехкашца, дунен халкъашта юкъерча коммунистически боламца цхьоагIо йолаш хилара а цхьана къахьегара а новкъа баргхиларгеи.

Социалистически лагера цхьоагIо дIахо а чIоагIъяр, цун низи обороноспособностьи лакхъяр эггара лоархIамера дарех цхьа декхар долаш дус. ХIара социалистически мехка къама боахам дегIабоалара тIабохийта низ экономически цхьана къахьегилгеи вIаши новкъостал делгеи чIоагIдара а шердара а тIабохийтача дерригача низашца лоархIам беш хилар—из ба дунен социалистически боахама социалистически доттагIлен деррига мехкаш дIахо тоадалареи лакхдалареи никъ.

Социалистически мехкаша даьхача толамаша тIатIа лакхлуш йола массе оагIорахьара воздействи ю социалистически йоацача паччахьалкхений халкъашта, дерригача адамашта революционизаци а еш, уж прогресса новкъа дегIаухилга сих а деш. **ХIанз империализм а йоацаш, социализм я дуне дегIаахара керттера лостам къоастабер.**

Ерригача капитализма кризис кIоаргъяланза ярг ца хиларах XX-ча съездо яь вывод йизза нийса хилар. ДIадахача шерашка кхы а мелъелар империализма экономически, политически, идеологически позицеш, кхы а чIоагIагIа сихъелар цун кертера вIашдухьаленаш, Iалаьмате чIоагIа баьржаб болхлой класса революционни къовсам, халкъий демократически къамаш-мукъадахареи болам. Къахьегамхошта къиза эксплуатаци яра, национальнии колониальнии низ-Iоткъама, сихдаь герз хьадара, адамаш а рузкъа а хIалак деча тIемай строй ше хиларах тарра, капиталистически строяс шийна тIа-тIа дукхагIа дискредитаци ю халкъашта хьалхашка.

Къамаш-мукъадахара боламо чIоаггIа еттача хIамаша боккъалдар аьлча йохаяьй колониальни система. Эггара хьалха дунен реакце кертера чIоагIалои дунен халкъий жандарми йола американски империализм а йолаш, империалистически низаш гIерт шоай позицеш хьаллоаттае; колониальни лоал лоаттадара кердагIа, эггара хьаьрагIа йолча формех пайда а эцаш. Цхьабакъда исторически опыто тIа-тIа чIоагIагIа тешаду хьалха хиннача колоней халкъаш, экономическии политическии хьакъехьа шоай лоIаме ца хилара ерригача формех дизза кIалхара даларо, капиталистически боацача новкъа дегIадахкаро мара шоай мехкаш йизза йолча паргIатонга, тоадаларга, иразага дугарг ца хиларах.

Империализма идеологаша, цар правосоциалистически ревизионистскии халхароша дIабаргба яхаш

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

ДАИМ КОММУНИСТИЙ ПАРТЕЦА

Дег тIара уйлаш гIоза я

Советски нах ший парте XXII-ча съездага къахьегама совгIаташца, балха коталонашца кийчбелар. Къаьстта советски халкъа онк ураоттадаьд, хьинар совдаьккхад парте кердача Программо. Цу тIарча сийлахь-доккхача декхараша, хургйолча къаьгача кхоанено, хьийгаь къа, хинна халонаш зехьа яйна ца хилар хьахьокх.

Новкъоста Н. С. Хрущева яьча докладаш тIара а кхыча делегатий къамаьлаш тIара а цхьа уйла хьайоагIа: социалистически Iаьдала, социализманна карагIдаьннарех эггара бокхагIча маьхе дола хIама да—саг, керда советски саг, хьинарера коммунизма гIишлонхо. Саг, коммунизма кхоанен ираз кхоллаш воалла турпалхо —цун цIи йоккха а кура а я. Коммунизма кхоанен саго тахан ший халкъа, дерригача дунен тIарча адамий ираз тувс. Шийна вахара таро Iалашъе болх баь ца Iеш, къахьегарах ший вахара хьисап лоархIаш, хиллане а ший вахарца хиланза даргдоаца гIулакх лоархIаш вола советски саг социализмо хьалкхеваьв.

Кхы цIаькха а ала дог доагIа: советски писателий, берригача художникий декхарашта юкъера эггара сийлахь дола декхар да керда саг кхевара, цун сакхетам шер а лакх а бара, коммунизма турпалхочун сий дола къахьегам говзаме хоастабара, шийна парте а халкъо а тIадиллар мамогга дукхагIа советски читатель раьза хургволаш кхоачашдар.

Советски наьха дегаьша къоабалдаь тIаийцад съезда деррига соцамаш. ЧIоаггIа теркам тIабохийташ дийцад съездо культ личности йолча ханара зенера гIулакхаш. Сталина ший культ лелаяьча дуккхача шерашка доккхий зуламаш даьд вай Даьхенна а, Коммунистически партена а, парте кадрашта а, цох тарра советски адамашта а. Шийга кхаьчача доккхача Iаьдалах харцахьа пайда а ийбеш, Сталина революце законаш телхадаьд, советски демократи IотеIаяьй, кхы зуламаш даьд.

Аз дег тIара къоабал бу XXII съездо Сталина дакъа В. И. Ленина Мавзолеера арадоаккхалда, аьнна баь соцам, хIаьта цо яь кхыйола решенеш а.

Б. ЗЯЗИКОВ, писатель.

ХЬАМЗАТ ОСМИЕВ

КОММУНИЗМЕ ДАХАРГДА

«Коммунизме дахаргда шо,
Вай ханара
Советски нах!»—
Тахан парте вайга йоах,
Цу дешаех дегаш тийша
«Парте аьннад —
Хаьда да из!» —
Наха шоайла кхааш доах.

Лохехь леста шовдаш санна,
Массе хана,
Хьамсар парти,
Наьха уйлаш хьогахь лест,
Даьча нанас ший бер санна,
Хьа дешаша,
ГIулакхаша
Халкъий дегаш чIоагIа хьест.

Парте, халкъий хьакъал, денал,
Цхьан тоатолах
ВIашагIкхийтта,
Программа тIа вайна гу,
Сийлахь кхоане хьалъяьккха
Халкъо дIахо
Де дезачун
Нийса никъ цо каралу.

Хоадам хиннаб кхоанен наькъа,
Дайзад декхар
Ша мо шаьра,
ХIаранена биллаб мул.
Хьай Даьхенна беркат доалаш
Беча балхах
Хьа ка яйла —
Декхар кхоачаш цунца хул.

Масса хана хьоца да тхо, парти!

Укх деношка КПСС XXII-ча съезда болх йистебалара хетаяь митинг хилар Нохч-ГIалгIай пединституте.

Эггара хьалха митинге къамаьл дир института марксизмаи-ленинизмаи кафедра заведующе нов. Дулерайна. Лоацца дийцар цо КПСС XXII исторически съезда балхах, цун Iалаьмате дикача решенеех, съездо дегаш айдарах доккхий къахьегама толамаш доахаш хьинаре болх беча къахьегамхоех, мел чIоагIа дог раьза долаш съезда решенеш цар тIаийцай.

Докладчика дувц коммунистически уйланца саг хьалкхевара хьакъехьа КПСС кердача Программа тIа белгалдаьрех, хIаьта цу даькъе пединститута коллектива хьалхашка латтача декхарех а.

Митинге иштта къамаьлаш дир историко-филологически факультета комсомола бюро секретара нов. Мякиева, студента нов. Эрзнукаева, кхыбараша.

Митинге хиннараша массава раьза а волаш могаю КПСС XXII съезда исторически решенеш, хIаьта масса хана партена шоаш тIехьа хург хилар а дIакхайкадир цар.

С. КОТИЕВ, пединститута студент.

Воаш дергда вай вахар иразе

Ткъаь итт шу да со заводе болх беш вола. Аз токарни гIулакх Iомадаьд хIанз инженер волча Лобанов Виктора, сай сменщика Краснов Бориса, иштта дукккхача кхыбараштa. ХIанз а ва со, сай низ ца кхобеш, болх беш.

КПСС XXII съездеи Октябра 44 шу дизареи сийна лаьца социалистически яхь кхоачаш а еш, 160—200 процент кхоачашъю аз балха нормаш укх тIеххьарча деношка. Из да вай мехка сийрда вахар — коммунизм хьалъеча аз лоацаш дола дакъа. Парте кердача Программа тIа белгалдаьккхача тайпара, хIара советски саго хьаьнала къахьегарца мара кхоачашхургдац коммунизм хьалъяр.

Сона чIоагIа нийса хеташ а со раьза волаш а гIулакх да парте XXII-ча съезде фракционерий бIеха гIулакхаш дувцар, Сталина культ личности йолча хана лийнна гIулакхаш дувцар. Со тешаш ва парте барт-цхьоагIо кхы а чIоагIлургхиларах.

КПСС XXII съездо оттадаь сийлахь декхараш кхоачашдара дIахо йодача хана кхы а чIоагIагIа къахьегаргда «Красный молот» завода болхлоша.

Г. ПАНИН, «Красный молот» завода инструментальни цеха токарь.

Со дег чура раъза ва

КПСС XXII-ча съезда материалаши парте Программеи ешача хана чIоаггIа доккхал ду аз вай Даьхенах. Из тамаш а яц! Доккха ираз деций вай, советски наьха, коммунизме дахаргдолаш хилча.

КПСС XXII-ча съездо тIаийцача вай парте Программо белгалбаьча наькъо тха, юрташкарча къахьегамхой, дегаш ураувттаду кхы а доккхагIа къахьегама толамаш дахара.

Тха а берригача советски наьха а декхар да партеи правительстваи еча йоакхонна къахьегама совгIаташца жоп далар. Со курра ала йиш йолаш ва тха звеной коллективо шийн социалистически декхараш сийленца кхоачаш а даьд, хIаьта дика хьийкъа хьажкIаш хьал а кхеяь, хIара гектара тIара 56 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкIаш а яьхай, аьнна.

Аз, берригача советски наха а санна, йизза хьал а лоац, къоабал а ю парти ленински наькъ тIара яккха гIийртача антипартийни фракционни группа хьакъехьа вай партеи цун ленински Центральни Комитетои яь решени.

Вай парте вахар чу ленински принцип юхаметта а оттаяь, вай мехка шерра коммунизм хьалъяра наькъаш белгалдир XXII-ча съездо.

Сайна сий долаш лоархI аз парте XXII-гIча съезда решенеш кхоачашъеча юкъе хьинаре дакъа лаца йиш хилар, хIаьта вай хьамсарча партенеи правительстванеи дош лу аз коммунизм хьалъерашта юкъе дакъа лаца хьакъ долаш се хилийтар духьа кхы а чIоагIагIа къахьега.

М. ГАНДАЛОЕВ, «Ингушский» совхоза хьажкIаш лелаеча звеной звеньевой.

КПСС Центральни Комитета Отчетах йола Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда

РЕЗОЛЮЦИ

(ДIахододар. Долалур 1-гIча оагIо тIа).

бувца классовой къовсам капиталистически мехкашка легI а ца луш, тIа-тIа шерагIа барж, ирагIа хул. Болхлой класса революционни гIулакхашца лакхлу ахархой, хIаьта иштта берригa демократически болам а.

Империализмана духьал дола деррига низаш вIашагIтохар, антикоммунизма а реформизма а идеологии практикеи хаьдда дIаяккхар динза даргдоаца гIулакх а хинна дIаотташ латт.

Общество дегIаяра берригача наькъо, социализмана тIехьара, империализмана духьалара низаш хадданза лакхдаларо бакъъю мехкаш социализмага далара формаш тайп-тайпара хиларах XX съездо яь вывод. Дунен халкъий коммунистически боламо хьаллаьца из вывод юкъе а яхай, дегIа а йоалаяьй 1957-чеи 1960-чеи шерашка хиннача марксистски-ленински партей Совещанешка тIаийцача ДекларацетIеи ЗаявленетIеи.

Социалистически революци чакхъяккхеи цу е вокх форме пролетариата диктатура оттаеи болхлой классо а берригача къахьегамхоша а лоаттабеча къовсаме керте латт марксистски-ленински партеш.

Социалистически революци дегIаяра формаши наькъаши тийша хургда цу е вокх мехкарча хаьддача классовой низашта юкъерча гIулакхий юкъамоттигага, болхлой класси цун авангарди вIашагIкхетаргеи кхетамца кхергеи, доал деча классаша еча духьаленга хьежжа. Пролетариата диктатура моллагIча формех оттаяь яле а из массаз а демократи шеръяр хургда, формальни буржуазни демократегара бокъонца йолча демократега, берригача къахьегамхошта йолча демократега довлар хургда. Болхлой класси цун авангард — марксистско-ленински партии гIерт машара наькъаца социалистически революци чакхъяккха. Из иштта чакхъялар болхлой класса, дерригача халкъа хьашташа, мехка дерригача къама хьашташа маяххара хургдар.

ХIанзарча хьалашка дуккхача капиталистически мехкашка ший хьалха латта отряд керте а йолаш болхлой класса йиш я болхлойи халкъеи фронта, кхыча хила йиш йолча тайп-тайпарча партешцеи общественни организацешцеи барта хилара а политически цхьана къахьегара а формай ларда тIа дуккха дукхагIа бола нах вIашагIтоха, граждански тIом а боацаш, паччахьалкхен Iаьдал хьадаккха, производства кертера средстваш халкъа бе гIолга Iалашде.

Дуккха дукхагIа болча нахаца чIоагIало а лувцаш, капиталисташцеи помещикашцеи барта хилара политика йита ца могача оппортунистически элементашта меттахьа хIама а тохаш, болхлой класса йиш я реакционни, халкъа духьалара низаш эшаде, парламентера тешшаме дукхагIа бараш шийгахьа баха, парламентах буржуазе классови хьашташта гIулакх деш йола кечал йолчара къахьегача халкъа гIулакх деш йола кечал е, парламентал арахьа дуккхача наха лоаттабу къовсам шербе, реакционни низаша еш йола духьале йохае, социалистически революци машара наькъаца чакхйоаккхалургйола хьалаш хьахилийта. Из деррига а де йиш хургьяц йоккхача монополистически капитала духьал, реакцена духьал, кIоаргга социальни реформаш хилара тIехьа, машараи социализманеи тIехьа болхлоша, ахархоша, юккъера бахача городерча наха лоаттабу классови къовсам шерра, хадданза дегIабоалабара наькъаца мара. Эксплуататорски классаша халкъа низ беча хьалашка кхыйола торо е еза — машарца доацаш социализмага довла деза. Ленинизмо а хьех, исторически опыто бакъ а ду доал деча классаша Iаьдал шоай лоIамах хьахецарг ца хилар. Цу хьалашка классови къовсама къизала боарами формаши пролетариатагарчул чIоагIагIа дуккха дукхагIа болча наьха лоIама реакционни гIозараша еча духьален низага, социализм бахьан лоаттабеча къовсама цу е вокх этапе цу гIозараша низ барга хьежжа хургья.

Вай заман эггара тIех политически влияни йолаш низ ба коммунизм. КIезиг-дукха дегIабена болхлой, кортамукъален болам бола мохк бац хIанз коммунистий — халкъий хьашташ бахьан хадданза, денал долаш, къонахчал долаш къовсам лоаттаберий влияни йоацаш. Дунен халкъий коммунистически болама мугIараштa дIахо а консолидаци яра Iалаьмате боккха лоархIам болаш хилар 1957-чеи 1960-чеи шерашка хинна коммунистическии болхлойи викалий Совещанеши цу Совещанеша оттадаь документаши. Съездо боккха мах а бу, бизза мога а бу коммунистическии болхлойи партей викалий Совещанешка КПСС делегаце баь болх.

Машар хургбоацаш, хадданза шин фронте — керттера кхерам хиларах тарра, ревизионизмана духьали догматизмана а сектанствана а духьали — лоаттабу къовсам марксизм-ленинизм котъялара боккха лоархIам болаш ба. КПСС-а ший интернациональни декхар лерхI дунен халкъий коммунистически болама барт мамогга чIоагIбар, дерригача мехкашкарча коммунистий цхьоагIо мелъе мел гIертарашца къовсам лоаттабар. ДIахо йодача хана а гучаяханза яргьяц эггара чIоагIагIа Югославе коммунистий Союза программана юкъе гулъяь йола вай ханарча ревизионизма теории практикеи.

ТIемахи машарахи дола дош вай хана эггара саготагIа, дерригача адамашта дагадоалла дош долаш дус.

Вай замах паччахьалкхенашта юкъе тIемаш хиланза даргдоацаш ца хиларах, уж ца хулийташ юхатоха йиш хиларах XX-чеи XXI-чеи съездаша яь вывод нийса хилар бакъду укх тIеххьарча хана хиннача хIамаша. Империалистически тIом хьалхьебераш юхатохара мел эша еррига средстваш я вай хана машар лорабеш хатIа латтача доккхийча низашка. Социалистически мехкий халкъаш меттел, деррига адамаш а империализма тIема авантюрех тIа-тIа тешамегIа лорадеш йола сунт хул социализма дунен системах. Советски Союзеи кхыча социалистически мехкийи тIехь-тIехьагIа лакхлуш латта низ дерригача дунен тIа машар хилийтара бола тешам ба.

Социалистически паччахьалкхенашца машара тIехьа къовсам лоаттабу колониальни низ-Iоткъама кIалхара даьннача Азе, Африка, Латински Америка мехкаша; капиталистически паччахьалкхений болхлой классои берригача къахьегамхошеи; машара тIехьабарий болам дерригача дунен тIа дегIабоагIа. Машара тIехьа лоаттабеча къовсаме халкъ керттера низ ба. Социалистически лагера низ боккхагIа мел хул капиталистически мехкашта шоашта чухь машара тIехьа лоаттабу къовсам чIоагIагIа мел барж, халагIа хул империалисташта дунен керда тIом хьоабе. Социализма мехкашеи машар безача дерригача низашеи керда тIом кийчбара духьал лоаттабу къовсам дунен хIанзарча политика кертера чулоацам ба.

Социализмагахьа озаш дунен тIарча низий соотношенеш овлан тIара хувцаяларах тайп-тайпара, социальни строй йола паччахьалкхенаш машаре яхара политико кхы а чIоагIагIа ларддаьцай. Советски Союза арахьарча политика лард йола тайп-тайпара социальни строй йола паччахьалкхенаш машаре яхарах В. И. Ленина кхайкаяь принципаш, машар лорабара а дунен керда тIом ца хилийтара а никъ хиларах тарра къоабал еш шерра тIаийцай. ХIанз адамаш декъаш йола социальнии политическии проблемаш къоастае езача ерригача юкъа паччахьалкхенаш машаре яхилга дулургдола перспектива гучаяьннай хIанзарча хьалашка. Дерригача дунен тIа социализм котъялалехь, дунен цхьадолча даькъ тIа капитализм а йолаш, общества вахара юкъера дунен тIом хургбоацаш дIабаккха бокъонца торо хургья.

Цунца лоархIам бе беза империалистически паччахьалкхений арахьара политика агрессии тIоми органически шийх боаллаш йолча монополистически капитала классови хьашташа къоастаеш хилара. Империализм мел йолча хана хургья агрессивни тIемаш хилара кIийле. Хьалхарча аргIанна американски яр а йолаш дунен империализм машара гIулакха эггара боккхагIа бола кхерам ба дунен тIа. Адамашта эггара унзарагIа дола зулам — дунен термоядерни тIом кийчбу цо. Европана юккъе кхерама ситуаци оттаяьй цо, дунен шоллагIча тIемах юхедисараш дIадаха, германски машара договор де, Малхбузерча Берлинера хьал лер тIа даккха аьнна Советски Союзои машар безача кхыча мехкашеи еннача предложенешта тIемца кхерам тIатувсаш жоп а луш. Укх тIеххьарча хана реакце низаша дуккхаза а кхерам тIатессаб массане юкъарча машара, дунен халкъашта юкъера хьал ирде, адамаш тIема гарга оттаде гIерташ хIанз соцашдац. ХIанз, цIаккха а ца хиннача тайпара, халкъашкара дIадех къаьстта чIоагIа фийла хулга.

Съездо ший ханнахьа, нийса, динза даргдоацаш лерхI вай Даьхен обороноспособность дIахо а чIоагIъяра Центральни Комитетои Советски правительстваси ду гIулакхаш. Империалистически агрессораш болча хана кийча хила деза, молха декъа лоаттаде деза, социалистически мехкий оборона, цар тIема низаш тоадеш эргадаха деза.

Машар лорабара гIулакхо дIадех тIехьа а ца тетташ паччахьалкхенаш машаре яхара ларда тIа дунен халкъий керттера проблемаш къоастаяр, хьалхарча аргIана е проблемаш а йолаш: дунен халкъаша цIенхаштта тIахьожам а лоаттабеш, массане деррига герз Iодиллар; массайолча формахи моллагIча тайпара гучабаларахи колониальни низ-Iоткъам цIенбаь дIабаккхар, дукха ха йоаццаш шоай лоIаме даьннача халкъашта гIулакхаца чIоагIагIа новкъостал делга Iалаш а деш; дунен шоллагIча тIемах юхедисараш дIадахар; Германецара гIулакх машара лер тIа даккхар; Китайски Халкъа Республика законах йола бокъонаш ВIашагIкхийттача Къамий Организаце юхаметтаоттаяр; ВIашагIкхийттача Къамий Организаце механизм овлан тIара тоаяр; паччахьалкхенашта юкъера гIулакхий отношенеш, дерригача мехкашта юкъера экономическии культурнии бувзамаш дегIадоаладар.

Халкъий социальни прогрессеи иразеи лакха идеалаш котъяхара духьа халкъашта юкъера машари доттагIали лорадара а чIоагIдара а динза дарг мел доацар дергда Советски Союза Коммунистически парте.

КПСС XXII-ча съездо тIехьа тIайоагIача хана а динза даргдоацаш лерхI:

тайп-тайпара социальни строй йола паччахьалкхенаш машаре яхара принцип Советски Союза арахьарча политика генеральни курс хиларах тарра лорзагIа ца йоаккхаш а хадданза а чакхъяхар;

— вежарашха вIаши юкъе гIулакхаш леладареи вIаши новкъостал дареи ларда тIа социализма мехкий цхьоагIо хадданза чIоагIъяр, дунен социалистически система низ чIоагIбеча юкъе дакъа лацар;

— дерригача дунен тIа машар хилара тIехьа къовсам лоаттабеча дерригача низашца леладу гIулакхаш дегIадоаладари шердари;

— дерригача дунен тIарча болхлой классацареи къахьегамхошцареи пролетарски барт-цхьоагIо чIоагIъяр, империалистическии колониальнии низ-Iоткъама кIалхара довла, шоай лоIаме хилар чIоагIде къовсам лоаттабу халкъаш мамогга хьаллацар;

— дунен халкъашта юкъера гIулакхашцара бувзамаш, дерригача мехкашца вIаши пайдане дола экономически гIулакхаши торговлии кхы а шерагIа дегIайоалаяр;

— хьинаре а маькара а арахьара политика лелаяр, къоастае езаш латта дунен проблемаш переговорий наькъаца къоаста а еш, империалистически тIом хьеберий гIулакхи маневраши гучаяхар, дерригача дунен тIа машар чIоагIбар.

II.

Съездо дика а хеташ белгалдоаккх, XX-ча съездо оттаяь **чухьара политика** хадданза кхоачашъеш хиларах отчетни хана халкъа боахама деррига доакъош дегIадоаладеш доккхий толамаш даьха хилар. Чехка лакхлуш дегIайоагIар промышленностьи юрта боахами, кхы а чIоагIбелар вай Даьхен экономически низи обороноспособностьи, дикагIа кхоачашде доладеннад советски наьха материальнии духовнии хьашташ. Коммунизма материально-технически база йиллара гIулакх чIоагIача ларда тIа оттадаьд.

XX съезд хинначул тIехьагIарча хана эггара кертера белгало я сихъяь коммунизм хьалъеш хилар.

Укх тIеххьарча ялх шера промышленни продукци йоаккхилга 80 процент гаргга лакхденнад, толамца кхоачашъю ворхI шера план. Семилетка хьалхарча кхаь шера юкъера лаьрхIача цхьан шера 8,3 процент дукхагIа яккха лаьрхIа хинна промышленни продукци 10 процент яьккхай. Гуча а даьха, болх бе доладалийтад социалистически экономика керда доккхий кхоачамаш, цар торо хилийтар семилетка хьалхарча кхаь шера заданел совгIа 19 миллиард сом мах бола промышленни продукци арахеца. Материальни производства деррига доакъош технически юхакийчдеш боккха болх баьб. Хьаяьй эзараш эггара кердагIа йола тайпа машинаш, станокаш, аппараташ, прибораш, автоматизаце средстваш.

Съездо белгалдоаккх, партеи правительстваи кIаьд ца луш йоакхо еш хилар бахьан долаш, советски халкъо ше кхо ца деш къахьегарах, Советски Арми ракетно-ядерни техникаца йизза Iалашъяр дизза кхоачашдар. Вай халкъа бе йоаллача низ болча тIема технико тешаме лораю социалистически коталонаш, дерригача дунен тIа машар чIоагIбара гIулакх.

XX съезд хинначул тIехьагIа промышленносте, гIишлош хьалъеча, транспорте цIенхаштта **качественни хувцамаш** хиннад. Овлангара тоаяьй доагора баланса структура; кердача технически база тIа яьккхай электроэнергетика, дикка чехкагIа дегIаенай химически промышленность, технически юхатоаеш эргадаьхад транспорта деррига тайпаш. Ейгеи кхачани промышленность дегIайоалаяра гIулакхаш даьд партеи правительстваи, дукхагIа хьадаьд халкъа эша товараш, цо хIанззехьа а новкъостал ду, тIехьагIа кхы а дукха новкъостал а дергда советски наьха вахара хьал лакхдара.

Стройкаш кердача техникаца Iалашъярах, вIашагIъелла аьшкабетон шерра юкъейоалаярах цIаккха ца хиннача тайпара хьалъе йолаеннай капитальни гIишлош. 1956—1961 шерашка халкъа боахамага дIадахийтад 156 миллиард сом, из да Советий Iаьдал латтача дерригача шерашка XX съезд хиллалца йолча хана дIаяхийтача капиталовложенеел дукхагIа. Болх бе йолаялийтай ялх эзар керда паччахьалкхен предприяти, царна юкъе дунен тIа эггара йоккхагIа йола гидроэлектростанцеш, металлургически, химически, машинаш ю заводаш, текстильни комбинаташ; производства мощносташ лакхъяра хIама кIезигагIа дIадодаш пайдане никъ хиларах йолаш йолча предприятешта реконструкци ярахи шеръярахи шерра пайда эц.

Хадданза чакхйоаккх **мехка малхбоалерча районий** производительни низаш чехкка дегIадоаладе парте белгалъяьккха курс. ДIаьхийча хин энергетически кхоачамийи дарегIарча кIореи ларда тIа хьалъю низ бола электростанцеш, болх бе йолаялийтай аьшка рудаи Iалама гази йоалла Iалаьмате йIаьхий моттигаш, толамца юллаш латт кхоалагIа металлургически база, дегIайоагIа бос бола металлурги, хими, машиностроени, строительни индустри, хьахул керда городаши промышленни центраши.

Съездо дизза могаду Центральни Комитетеи Советски правительстваи **промышленноста а строительствана а деш дола доал эргадаккхар.** Цу революционни, вахара хиланза даргдоацача, гIулакхо йохайир мехка производительни низаш дегIадоагIилга юхаувзаш йола ведомственни йовкъаш, экономическии культурнии строительстве союзни республикай, моттигерча партийни, советски, боахама органий лоархIам лакхбир, лакхдир наьха творчески хьинар. Промышленностаи строительстванеи деш дола доал эргадаккхарах халкъа боахама дерригача доакъоша болх дикагIа бу, долаш долча производственни кхоачамех дикагIа, биззагIа пайда эц.

Цхьан сага сих продукци яккхара хьакъехьа эггара хьалха латтача капиталистически мехкашта тIехьакхе а хьалха довла а аьнна оттадаь декхар толамца кхоачашду. Советски Союз хIанззехьа а хьалхаяьннай эггара чIоагIагIа дегIабенача капиталистически мехкал — Америка ВIашагIкхийттача Штател — продукци арахецара темпай хьакъехьа меттел хIара шера абсолютни тIакхеташ йолча продукце хьакъехьа а. ХIанз укх сахьата СССР-е США-ла дукхагIа доаккх аьшка руда, кIор, кокс, хьаю вIашагIйолла аьшкабетон, магистральни электровозаши тепловозаши, херх хьекха хьу, зипаш, хьайбай даьтта, шекар, чкъаьрий доах, дуккха кхыйола хIамаши продукташи хьаю.

ВорхI шера план кхоачашйича, бахача наьха цхьан сага сих йоаккхача продукце хьакъехьа США-ла хьалха яла кIезига ха мара эшаргйоацаш лакхлургья Советски Союза экономика. Капитализм эшаеш йола социализма дерригдунен-исторически котало хургья из.

Съездо белгалбоаккх **юрта боахам** айбеш Центральни Комитето баь боккха болх. ТIом хинна бохарах, хIаьта иштта дIаяхача хана гIалаташ дари хьалхле лелаеча кхоачамбоацараш хилари бахьан долаш мехка юрта боахам халача хьал тIа бар. Юртбоахама продуктай боарам лоха хиларо юхатоха тарлургдар советски экономика дегIайоагIилга, халкъа вахара хьала Iаткъа тарлургдар.

Юрта боахам тIехьабусаш хилара бахьанаш хьагуча а даьха, юртбоахама производство дIахо дегIаахара тIадерзадаь дола тIехьатетта йиш йоаца гIулакх отта а дир, чакх а даьхар Центральни Комитето. Дерригача халкъо чIоаггIа дакъа а лоацаш парте чIоагIйир колхозийи совхозийи материально-технически база, машинно-тракторни станцеш эргаяьхар, коммунизм хьалъяра юкъе совхозий бола лоархIам лакхбир, юртбоахама производствана планаш оттаяра юкъе керда порядок йоалайир, юртбоахама продукташ дукхагIа яха колхозникийи совхозий болхлойи материальни безам хилара ленински принцип юхаметтаоттайир, хьалхле лелаеча кадрашцеи специалисташцеи колхозаш а совхозаш а чIоагIйир, эргабаьккхар юртбоахама органий болх, юрта боахаме Iилма бола лоархIам лакхбир.

Ялат дукхагIа доаккхача а берригa юрта боахам дегIабоалабеча а Iалаьмате боккха лоархIам ба дерригача ялатах шовзткъа процент совгIа ялат хIанз луш дола баьхи къовхехи дола лаьтташ карадерзадар.

Целинни лаьтташ карадерзадар — советски халкъа карагIдаьнна сийлахь-доккха къахьегама денал дола гIулакх да! Из цIаккха лергдац!

Юрта боахам лакхбе парте оттадаьча гIулакхех хIанзехьа а доккха беркат даьннад,, хIаьта тIехьа тIайоагIача хана кхы а доккхагIа даргда. Укх пхе шера чухь царел хьалхагIа дIадахача пхе шера яьккхачул 43 процент дукхагIа юрта боахама валовой продукци яьккхай. Нагахьа санна хьалхагIа паччахьалкхено хIара шера ши миллиард пунт гаргга мара ялат эцаш хиннадеце, укх тIеххьарча шерашка кхо миллиард пунт а кхы дукхагIа а эц. Дикка дукхагIа эц юрта боахама кхыйола продукташ а. Дуккхача шерашка воча хьала тIа хинна хьайбай боахам дегIабоалабеш овлангара хувцамаш хиннад. Укх тIеххьарча пхе шера колхозашкареи совхозашкареи доахан 68 процент; хьакхарч шоззеи аххаззеи совгIа дукхагIа йийбай; дуккха лакхденнад хьайбай продукташ йоахилга.

Дуккхача областашкеи республикашкеи юрта боахама бе-башха ца хеташ, сатийна, кIезига терко еш хилар бахьан долаш 1959—1960 шерашка ялат, дулх, шура кIезига йоаккхаши уж продукташ йоахилга семилетка заданел тIехьадусаши хинна гIулакх во лаьрхIача КПСС ЦК январски (1961 ш.) Пленума решеней бола боккха лоархIам белгал а баьккха, съездо дизза могаду юртбоахама продукташ дIахо йодача хана дукхагIа яха Центральни Комитето хаьдда оттадаь гIулакхаш. Укх шера хьалхехьа а яьча итогаша хьахьокхачох, цу гIулакхех дика беркат даьннад. Колхозашеи совхозашеи дукхагIа доаккх ялат, соахкарчул дикка дукхагIа ялат эцаргда вай паччахьалкхено. Иштта дукхагIа баьккхаб боамби, шекара свекла, гидуаргаш, кхыйола культураш. Хьайбаш дийбад, хьайбай продукташ дукхагIа йоах, эца а эц. Цхьабакъда дулхи шуреи хIанз а хила эшшача боарамах яккхац.

Iоаяьча опыта ларда тIа колхозаши совхозаши хIанз декхарийла я дIахьалхашкахьа боккха гIа баккха а семилетка заданеш толамца кхоачашъе а, хьалхашка латта юрта боахама дешаш кхоачашдеча къаьстта лоархIам болаш ба колхозашеи совхозашеи культураш дIаювча структарага юхахьожаш, кIезига хьувкъача культурашта метта дикагIа хьувкъараш ювш, эггара хьалха хьажкIашцеи бобови яраш а ювш беш бола болх. ТIехьа тIайоагIача хана а геттара чIоагIа, тIагIертта пайда эца беза юрта боахама кхоачамех, коммунизм хьалъяра эггара керттерчарех дола декхар — халкъа шортта юртбоахама продукташ хилийтара декхар толамца кхоачашдергдолаш.

Российски Федераце, Украина, Казахстана партийни организацеша. къахьегамхоша перспективана юкъе белгалдаьккхад ялат чIоаггIа дукхагIа доаккхилга Iалашде.

— Российски Федераце шийна хьалхашка оттадаьд 12 миллиард пунтага кхоачаш ялат даккха а 4—5 миллиард пунтага кхоачаш ялат дохка а.

— Украински ССР — 3,8 миллиард пунтага кхоачаш ялат даккха а 1,5 миллиард пунтага кхоачаш дохка а.

— Казахски ССР — 3,5 миллиард пунтага кхоачаш ялат даккха а ши миллиард пунтага кхоачаш дохка а.

Съездо Российски Федераце, Украина, Казахстана партийни, советски организацейи юрта боахама берригача къахьегамхойи инициатива мога а ю, цар де лаьрхIар толамца чакхдаккхар а лов.

Хадданза лакхлу къахьегамхой **материальни хьал-торо.** СССР къаман доходаш дукхагIа хилара ларда тIа пхе шера 27 процент дукхагIа хиннай болхлойи гIулакхерча наьхеи (болх беш волча цхьан сага лоархIаш) реальни доходаш,колхозхой яраш — 33 процент. Цкъаи ахаззеи совгIа дукхагIа хиннай паччахьалкхении кооперативнии торговле розничнии товарооборот. ВорхIи ялхи сахьата балха денга баьхаб берригa болхлойи гIулакхера нахи. Лер тIа даьккха доалаш латт алапи, лакхбаьб цун боарам, къаьстта а кIезига алапеш эцаш болча болхлойи гIулакхерча наьхеи категорешта, болхлой цхьайолча категорешта совнагIа мах телилга дIадаьккхад. Пенсеца Iалашбара гIулакх тоадаьд, къоаналла телача пенсей боарамаш юкъера лаьрхIача шозза совгIа лакхдаьд. 1960 шера денз бахача наха тIера налогаш дIаяха йолаяьй. Халкъа хьал-торо лакхъяра гIулакха тIехьа лоархIам боккхагIа хулаш латт общественни фондий. Цу фондашкара бахача наха тийнна ахчаши льготаши 1940 шера 4,2 миллиард сом мара ца хиннача 1960 шера 24,5 миллиард сом хилар, хIаьта семилетка чакхйоаллаш 40 миллиард сомага кхоачаш дукхагIа хургда. Дика кхоачашъяьй чуIе паччахьалкхен гIишлош хьалъяра 1956—1960 шерашта оттаяь хинна программа: пхе шера дукхагIа хьалдаьд чуIе цIенош, цул хьалха дIадахача пхийтта шерачул, керда чуIе цIенош кхаьчад 50 миллион гаргга болча нахага.

XX-чеи XXII-чеи съездашта юкъера юкъ белгалйоал **советски Iилманеи культуранеи** Iалаьмате доккхий хIамаш карагIдаьнна хиларца. Адамий Iилман кхетамаш дегIадоаладара юкъе керда сийрда зама хьайийлай космос караерзаеш Советски Союзо яьхача коталонаша, шоашта нийсса кхы йоацача историчухь духхьашхарча космонавтий Гагарин Юреи Титов Германеи полеташа. Дикка доккхий толамаш даьхад советски Iилмахоша атомни энергех машара гIулакхашта пайда эцара даькъе, кибернетикеи сихха болх беш йола вычислительни машинаш хьаечеи, полимерий химена юкъе, автоматикеи телемеханикеи, радиотехника, электроника дегIайоалаеча, общественни Iилмай даькъе а Iилмаи техникаи кхыча доакъошка а.

Съездо бакъахьа лоархI **халкъа образовани эргаяьккха тоаеш а вахарцара школа бувзам чIоагIбеш а,** школаш-интернаташ, школаш йохкаш, дIаьхдаь ди а долаш йола группаш вIашагIъехкаш, заочнии бийсаннеи дешара система дегIайоалаеш, боахамеи культураи строительства массадолча доакъошта лакха говзал йола специалисташ кийчбеш чакхдаьха гIулакхаш.

Укх тIеххьарча шерашка дуккха хьаяьй вай вахар нийса хьахьокхаш, коммунизм хьалъеш боахкача кердача наьха оамалаш хьахьокхаш йола башха-дика **литератураи искусстваи** произведенеш.

Производительни низаш дегIадахкара, советски общества материальнии духовнии рузкъаш дебара ларда тIа хадданза тоалу **социалистически общественни отношенеш.** Съездо къоабалбу социалистически доалахьенна йола халкъа юкъареи колхозно-кооперативнии формаш дIахо чIоагIъяреи вIаши гаргаозареи, материальни безам тIабахийтара принцип леррагIа чакхъяхара; социалистически демократи дегIайоалаяра, советски социалистически къамий культура гаргаувзареи массе оагIорахьара вIаши йIаьхий яреи, вай общества моральнии политическии цхьоагIо чIоагIъяра, советски наьха къахьегамеи вахареи сакхетам коммунистически хьисапе вIаштIехьбаккхара никъ.

Парте хьалхленца вай халкъо даьхача доккхийча толамаша гIадбигаб советски нах, цар дог тешаду вай мохк тIайоагIача хана коммунизмага бодача новкъа кхы а доккхагIча толамашцеи сихагIеи ухаргхиларах. Ленинизмана тешаме йолча парте цIаккха а хилийтац сонтали карагIдаьнначох кхоачамбелгеи, цунна бIаргагу толамаш дайна ца Iеш, партийни, советски, боахама органий балха юкъера кхоачамбоацараш а, кхоачашданза диса декхараш кхоачашдара тIадерзаду цо деррига низаш. Деррига низаш тIадерзаданза даргдац экономика кхы а сихагIа дегIакхувлара, халкъа вахара хьал лакхдара, Советски паччахьалкхен низ чIоагIбара. Керда мел дар, хьалха мел латтар дукхагIа хьал ме лоац а производствана шерагIа юкъе ме кхухь а, кхоачамбоацараш дикагIа хьагуча ме доах а сихагIа дIа ме доах а дикагIа кхоачашдергда вайна хьалхашка латта декхараш. Коммунизм хьалъяра гIулакх — миллионий сийлахь-доккха гIулакх, дерригача халкъа гIулакх.

Съездо Центральни Комитета тIадулл партеи халкъеи низаш цо дIахо а коммунизм хьалъяра темпаш сихъяра, социалистически халкъа боахама дерригача доакъошка долаш долча доккхийча чурча кхоачамех кхы а дукхагIа пайда эцара тIадерзаделга.

Эггара хьалха партеи халкъеи уйла тIаерзаяь хила еза ер лоархIамера декхараш кхоачашдара:

— **ворхI шера плана заданеш кхоачаш а тIеххкхоачаш а яр Iалашделга. Из хоадамбеш бола лоархIам болаш хургда коммунизма материально-технически база хьаяра, капитализмаца вай лелаеча машарерча яхье вай котало яккхара.** ДIахо а сиххача темпашца дегIакхувла еза еза-йоккха индустри, хьалхарча аргIанна электроэнергетика, металлурги, хими, машиностроени, топливни промышленность, гIишлош яра индустри. Еррига партийни организацеш декхарийла ю съездо лакх а еш хийца йола ворхI шера плана заданеш кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсама къахьегамхой оарцагIбаха. Халкъо леладу товараш мамоггIа дукхагIа хьаданза даргдоацаш лоархIалда. Промышленносто планови заданеш тIеххкхоачашъярах хьаIовргдола ахча керттерча даькъе юрта боахамга, яйгачеи кхачани промышленностага ухийталда;

— дIахорча технически прогресса ларда тIа **промышленносте, гIишлош еча, юрта боахаме, транспорте къахьегама овсарле даим лакхъелга.** Къахьегама овсарле лакхъелга — коммунизм хьалъяра политикаи практикаи овлан тIара дош, тешшаме халкъа вахара хьал лакхдергдола, къахьегамхошта материальнии культурнии рузкъаш шортта Iалашдергдола гIулакх;

— **халкъа боахама доал дечара организаторски болх тIагIертта тоабелга,** дIадодар кIезигагIа а дохийташ продукци дукхагIа хьайоахаргйолча тайпара

(ДIахододар 3-ча оагIо тIа).

КПСС Центральни Комитета Отчетах йола Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда

РЕЗОЛЮЦИ

гIулакх вIаштIехьдоаккхилга. Цу гIулакха эшар да промышленноста доакъош дегIадоаладеча эггара прогрессивнегIа, экономически пайданегIа дола наькъаш хержилга; специализации кооперировании хадданза эргайоахаш тоаелга; производственни процессашта комплексни механизации автоматизации елга; Iилманеи техниканеи эггара керда карагIдаьннараш, прогрессивни технологи, хьалха латта опыт сихагIа производствана юкъекхухьилга; экономически районий, предприятей, гIишлой чурча кхоачамех пайда дикагIа эцилга; боахама аппарата массайолча звеньяшка паччахьалкхен дисциплина чIоагIъелга, хьурмат доацаш, кхом ца беш, харцахьарча наькъаца болх бараи консерватизманеи духьала къахетам боацаш къовсам лоаттабелга. Продукци яккхарга дIабода мах лохбелгеи цун дикал тоаелгеи, массадолча хIаман хьурмат делгеи кхом белгеи, рентабельность лакхъелгеи социалистически накопленеш совйоахилгеи хIара советски предприяте балха закон а хинна дIаотта деза;

— планировании капитальни гIишлош хьалъяра гIулакх вIаштIехьдаккхари лаьрххIа тоаделга, капитальни вложеней эффективность дикка лакхъелга, дуккханахьа ахча, материально-технически къахьегамеи кхоачамаш дIа-юха а дийкъа лоаттадеш йола паччахьалкхенна зуламера, шоай аьннар увттаду практика дIайоаккхилга. ДIахо къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийта еза малхбоалехьарча районий производительни низаш дегIакхувлара, цар Iалама рузкъаш карадерзадара а царех комплексно пайда эцара а;

— хоадам боллаш а гIулакх довзаш а **юрта боахама** доал делга, Iилмана карагIдаьннараши хьалха латта опыти тIагIертта юкъекхухьилга, лаьттах пайда дикагIа эцилга, лаьтташ дIадера пайданагIа йола структура лелаелга, хьажкIаш, горох, доакъара кхеш, чIоагIагIа хьувкъаш йола кхы тайпа культураш шерра юкъейоахилга, удобренеш дукхагIа Iоаелга а царех пайда дикагIа эцилга а, юртбоахама балхий дикал лакхъелга, цу ларда тIа ялатийи кхыча юртбоахама культурайи хьувкъам а уж хьаяхар а дикка лакхдергдола, доахан хадданза дебаргдола, хьайбай продукташ дукхагIа йоахаргйола гIулакх вIаштIехьдоаккхилга. ТIехьатетта йиш йоаца декхар лоархI съездо юрта боахама дукхагIа механизации электрификации елгах, колхозаштеи, совхозаштеи маэшша хIанзара техника Iалашъелгах минеральнии органическии удобренеш а, хIаьта иштта оасарцеи юртбоахаме тIаяьннача хIамашта зулам дерашцеи къовсам лоаттабара эша гербицидаши кхыйола химически средстваши а дукхагIа кийчъелга. Комплексни механизаци яра ларда тIа къахьегама овсарле лакхъелгеи продукци яккхарга дIабода мах лохбелгеи Iалашде деза. ДIадодар мамогга кIезигагIа а дохийташ продукци мамогга дукхагIа арахецилга — юрта коммунизм хьалъяра лоархIамегIа йола принцип. Шера эцаш дола ялаташ укх гаргарча шерашка 4 миллиарди 200 миллиони пунтага дIакхоачадолда, дулх — 13 миллион тоннага, шура — 50 миллион тоннага, дикка совгIа йоахийла шекара свеклаш, боамби, лен, коартолаш, баьца дaараш, сомаш, чай, кхыйола юрта боахама продукташ. **Юрта боахам дегIабоалабелга — ерригача парте, дерригача советски халкъа гIулакх;**

— промышленнии юртбоахамеи производство дIахо а дегIайоалаяра ларда тIа **халкъа вахара хьал хадданза тоадар** Iалашделга. Съездо кхоачашданза дарг доацаш лоархI балха дии балха кIиреи лоацдара, хIаьта иштта бахача наха тIера налогаш дIаяхара а, дIахо деш дола гIулакхаш; болхлой массайолча категорей алапеш лер тIа доахилга; кхы а йоккхагIча темпашца чуIе цIенош хьалделга, цар дикал лакхъелга а уж хьалдарга дIабода мах лохбелга а, бытовой учрежденеш, берий ялсеши бешамаши сихагIа хьалъелга, пенсешца Iалашбара, торговлии общественни питании вIаштIехьъяккхара гIулакх, бахача наха деш дола медицински цIагIа эшеи гIулакхаш тоаделга; халкъа образоване массайола звеньяш даим эргайоахаш тоаелга;

— лаьрхIа хIама а долаш Iилман тохкамаш делга, къонача низашта Iилманга бода никъ шерагIа хьабеллалга. ЛоархIамегIара декхар а лоархIаш съездо советски Iилмахошта хьалхашка оттаду: дунен Iилмаи техникаи массадолча кертерча доакъошка хьалхара моттигаш лувца йиш хулийтаргйолча боарамга кхоачаш советски Iилма дегIадоаладелга;

— **социалистически реализма литературен искусствои дегIакхувлилга,** цар идейнии художественнии боарам лакхбелга, коммунизм хьалъяра практикацара, халкъа вахарцара бувзам чIоагIбелга;

— **вай Даьхен оборонни низ — дерригача дунен тIарча машара чIоагIале — эшшача боараме лоаттабелга а хадданза чIоагIбелга а,** Советски Эскар толтолашагIа долча герзаца кийчделга, цун лични состава тIема а идейно-политически а говзал лакхъелга, вай халкъа фийлал совйоахилга, советски наьха — коммунизм хьалъерий хIама хьакхоллаш бола къахьегами маьрша вахари тешшаме лораделга;

— **социалистически общественни отношенеш дегIакхувлилга а эргайоахаш тоаелга а:** социалистически доалахьен халкъа юкъареи колхозно-кооперативнии формаш чIоагIъелга; къахьегамцара материальнии моральнии стимулаш нийса цхьана тарьелга; мехка дерригача гIулакхашта доал дара мамогга дукхагIа нах юкъеозилга; халкъий доттагIал чIоагIделга; коммунистически хьисапе болх бе а баха а йола советски наьха уйла мамогга хьалкхоабилга.

Коммунизма материально - технически база хьаелга, социалистически общественни отношенеш дегIакхувлилга, коммунистически общества саг кхевелга — цу тайпара да шерра коммунизм хьалъеча хана чурча политика даькъе партена хьалхашка латта лоархIамера декхараш.

III.

Чурчеи арахьарчеи политика даькъе вай мехко даьха толамаш — советски халкъа турпалерча къахьегамах, Коммунистически парте баьча боккхача организаторскии хьехамеи балхах хьахиннар, КПСС XX-ча съезда исторически решенешка кIоаргеи творческии хьахьекха цун ленински никъ леррагIа чакхбахарах хьахиннар. Халкъацара ший бувзамаш кхы а дукхагIа чIоагIдаьд парте. Болхлой парти йолаш хьахиннача Коммунистически партех СССР-е социализм котъялар, советски общества цхьоагIо чIоагIъяр бахьан долаш дерригача халкъа парти хиннай, кулгалдара бола ший лоархIам общественни вахара массайолча оагIошка шербаьб цо. ЦхьоагIонца, кхотаенна, творчески низех йизза йолаш, марксизма-ленинизма байракхаца коммунизм йизза котъяллалца дIахьалхашкахьа аха лаьрхIа бохаргбоаца лоIам а болаш ера Коммунистически парти ший XXII-ча съездага.

Съездо белгалду, отчето чулоацача юкъагIа парте баьча балха лоархIамегIа йола оагIув, **партеи паччахьалкхени массайолча звеньяшка партийни вахара ленински нормаши коллективни кулгалдара принципаши юхаметтаоттаяр а дIахо дегIакхувлар а хинна хилар.**

Социализми коммунизми хьалъяра, берригача дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама Iалаьмате боккхача лоархIаме хилар парте, цун Центральни Комитето И. В. Сталина культ личности гуччахьа а айххьаза а харцахьа лархIар. Культ личности йолча хана кара кхаьчача гIулакхашка гIолла зуламаш дара хьакъехьа мел дола бакъдар халкъага дIааьлар парте, культ личности йолча хана даь гIалаташ, харцахьара хIамаш, ленинизмана хийра йола методаш чIоаггIа харцахьа лаьрхIар. Культ личноста критика йир парте, хьалхагIа даь харцахьара хIамаши гIалаташи дIадаьхар, тIайоагIача хана уж тайпа гIалаташ де цхьанна тайпара торо хургйоацаш дола гIулакхаш хIанз тIагIертта чакхдоах. Уж гIулакхаш парте Программа тIеи Устава тIеи хьахьекха да.

XXII-ча съездо берригa а массе оагIорахьара а къоабалбу партеи халкъеи творчески инициативана шерра никъ хьабийла, нахацара парте бувзамаш шердараи чIоагIдараи новкъостал даь, цун денал лакхдаь бола, партийни, паччахьалкхен, идеологически балха массадолча доакъошка ленински принципаш юхаметтаоттаеши дегIайоалаеши Центральни Комитето баь боккхеи бакъахьареи болх.

Съездо геттара бакъахьа а лоархI, дизза къоабал а ду XX-ча съездо оттабаьча ленински наькъа духьалъювлаш, культ личности цунах юхедисараши дIадахара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдахара духьале еш хинна, шоаш мегаргйоацилга хьахьекха йола кулгалдара формаши методаши лоаттае а вай вахарера кердадар юкъе ца дайта а гIийрта Молотова, Кагановича, Маленкова, Булганина, Первухина, Сабурова, царех дIакхийттача Шепилова антипартийни группа гучайоаккхаш а идейно йохаеш а Центральни Комитето чакхдаьха денал дола гIулакхаш. Антипартийни группо фракционни къовсам лоаттабеча хана шийгара цIенхаштта гIалаташ далийтар цу группаца цхьана парте ленински наькъа духьалваьнна хиннача нов. Ворошилова. ЦК июньски Пленум йолча хана ший гIалаташта мукIарло а даь, антипартийни группа фракционни гIулакхаш харцахьа а лаьрхIа, нов. Ворошилова дикка новкъостал дир антипартийни отщепенцаш гучабахара. Цхьаккха принцип йоацаш бола фракционераш, интриганаш, карьеристаш юстара а кхайса, парте кхы а айхагIа кхотадир ший мугIараш, чIоагIдир халкъацара бувзамаш, ший генеральни никъ дика чакхбаккхара дерригa низаш оарцагIдаьхар.

Ерригача парте цIерагIа XXII-ча съездо эгIазалца харцахьа лоархI подрывной антипартийни фракционни болх, парте цхьоагIон ленински принципаца тарбала йиш йоацаш из хиларах тарра. Парте ленински наькъа, цун цхьоагIонна духьалберзабаьча фракционни къовсама, къайлагIарча гIулакхий, тийшача балхий наькъ тIа ваьннар, из дерригача халкъа хьашташта, коммунизм хьалъяра хьашташта духьала ва. Берригача коммунистий лоIамах съездо дIахойт, партийни мугIараш цхьоагIо йолаши цIенеи хилийтарах дола ленински закон парте дIахо а хадданза чакхдоахаргхилар, групповщинаи фракционностеи массадолча гIулакхашта духьала мащар боацаш къовсам лоаттабергхилар.

Коллективни кулгалдарах йола ленински принципаш юхаметтаоттаяри дегIайоалаяри партена а Советски паччахьалкхенна а къаьстта боккха лоархIам болаш хилар. Хан-ханнахьа парте съездаш, Центральни Комитета Пленумаш, хоржаш йола парте ерригa органаш гулъяр, лоархIамера паччахьалкхен, боахама, партийни строительства дешаш дерригача халкъо дувцар, халкъа боахамеи культураи тайп-тайпарча доакъошкарча болхлошца шерра совещанеш яр партийнии паччахьалкхени вахара боарам а хинна дIаэттад. Чурчеи арахьарчеи политика доккхагIа мел дола дешаш вай парте шерра дийцад, цун коллективни хьаькъали опыти хьахьокхар хилар царех.

Партенеи халкъаи юкъе айхха бувзам хилар гуш да партийни мугIараш дегIадахкарах, керда низаш хадданза парте чуухаш хиларах. Отчето чулоацача юкъагIа партена юкъера нах шиъи ахи миллион саг тIа а кхийтта, хIанз итт миллион коммунистага дIакхоаччаш ба.

XXII-ча съездо Центральни Комитета тIадулл дIахо а парте цхьоагIо чIоагIъелга, цун марксистско-ленински мировоззрене цIенал бахьан долаш къовсам лоаттабелга, болхлой класса, колхозни ахархой, интеллигенце хьалха латта нах чу а увзаш парте мугIараш чIоагIделга, халкъа ираз, коммунизм бахьан долаш хьинаре, деналца, сакхетамца къовсам лоаттабечун — коммуниста цIи кхы а лакхагIа айелга.

Съездо белгалду, укх тIеххьарча шерашка **халкъа боахама деш дола кулгал парте чIоаггIа тоадаь хилар.** Партийни организацейи хьалхле лелаеча кадрайи теркам халкъа боахама планаш кхоачашъяра, вай экономика кхоачамаш оарцагIдахара, хьалха латта опыт Iомаяраи йоаржаяраи тIалестабаьб Центральни Комитето, бокъонца дикача оагIорахьара гучадаьннача хIамашка хьежжа боахам нийса лелабелга хьийхад. Съездо белгалду, партийни хьалхлен низ — наьха хьинар вIаштIехьдаккхеи керттера декхараш кхоачашдара из тIадерзадеи харах, доккхий гIулакхаш кхоачашдара дуккхача наьха таланташ, кхетамаш, опыт цхьана вIашагIтоха харах боаллаш хилар. Нах сакхетам болаш, хьинар долаш хиларца низ болаш я вай парти, яхаш дола ленински хьехамаш массаза дага а кхоабаш, кхы а чIоагIагIа лакхбе беза къахьегамхой коммунистически сакхетами политически хьинари, кхы а айхагIа кхотабе беза уж вай партена гонахьа.

Съездо къаьстта чIоагIа терко тIайохийт **кадрашцара болх тоабанза барг ца хилара, уж хьахаржара, хьалкхеяра,** къаьнара опыт йолаш бола болхлойи къона, хьинар долаш, организаторий гIулакх дика ховш бола болхлойи балхаш тIа нийса тарбара. Кулгалдеча балха тIа моттиг хила йиш яц тIехьабисача, сонтабаьннача, вахарцара бувзам боабаьча, идея йоацаш, принцип йоацаш болча наха. Парте къахетам боацаш къовсам лоатта а бу, дIахо лоатта а бергба партийнии паччахьалкхени дисциплина телхаерашца, партии паччахьалкхеи Iехаяра наькъ тIа бувлача нахаца, подхалимашца, аллилуйщикашца, очковтирателашца, бюрократашца. Балха тIарча кхоачамбоацарашта духьала лоаттабеча къовсаме мамогга шерагIа йоаржае еза критикеи самокритикеи — вай эггара ирагIа дола герз.

Съездо боккха лоархIам бу коммунизм хьалъяра гIулакха партеи халкъеи творчески низех шерра пайда эцара керда торонаш хьаелларгйолча, хоржаш йола органаш керда йоахача принципа. Хоржаш йола органаш даим керда йоахилга вай мехка партийни, паччахьалкхен, общественни вахара бохаргбоаца боарам хила беза.

Кадраш кийчъяра а царна политически кхетам балара а дикагIа йола школа я вахар, практически болх. Парте никъ чакхбаккхар духьа лоаттабеча къовсаме, практически балха тIа, хьадда дола коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдеча хьахул ленински типах волча партийнии паччахьалкхени дeятела гIулакхаш. Общественни хьисапе болх бергболаш партийни органий балха хийцца юкъеувза еза шерра актив.

ХIанзарча хьалашка **керттера лоархIам болаш да моллагIча гIулакха тIа вале а хIара болхлочо гIулакх нийса вIаштIехьдаккхара, КПСС Программан Уставои дIадехараш, партеи Советски правительстваи директиваши указанеши нийса кхоачашъяра партийни, паччахьалкхен, общественни тIахьожам лоаттабелга.** ТIахьожам лоаттабара система — бокъонца демократически йолча принципий ларда тIа коммунистически строительствана кулгалдара гIулакх эргадоахаш тоадара дикагIа йола средство, бюрократизмацеи волокитацеи лоаттабеча къовсама тешаме герз, наха коммунистически хьехам лургбола школа.

(ДIахододар 4-ча оагIо тIа. Долалур 1-чеи, 2-чеи оагIош тIа.)

Москве Карл Маркса дегIа памятник торжественно хьаделлар

Москве юккъе Свердлова майдане 29 октябре торжественно хьадийллар гениальни хьаькъалхочоа, даим вахаш волча Iилма коммунизма лардаш ехкачоа, Карл Маркса дегIа Iалаьмате доккха памятник. Манумент хьалъегIай 1920 шера 1 мае Владимир Ильич Ленина из дIаеллача моттиге.

Памятник хьаделлача баьхкабар столицера эзараш къахьегамхой, КПСС XXII-ча исторически съезда делегаташ. Цига бар Советски Союза Коммунистически партеи Советски правительстваи кулгалхой, доазол дехьарча мехкий вежарашха йолча марксистскиленински партей делегацешта керте латтараши членаши, XXII-ча съезда хьаьший бола Африка шоай лоIамерча паччахьалкхений демократическии национальнии партей викалаш.

Лоацца хьалхара къамаьл а даь, митинг хьаелл КПСС Московски городской комитета хьалхарча секретара новкъоста П. Н. Демичева. Цо къамаьл де дош лу КПСС Центральни Комитета Хьалхарча секретара, СССР-а Министрий Совета Председатела новкъоста Н. С. Хрущева.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета а Советски правительства а тIадилларах новкъоста Н. С. Хрущева хьаделл памятник. Гулбеннача наха гучайоал вIашагIйоаллача цхьан гранитни монолитах яь бархI метр йола монумент. Маркса фигура кIеззига хьалхашкахьа йийрза я. Листача цIацкъамашта кIалхара хьахьеж хьаькъал дола, уйлане бIаргаш. ХIанз-хIанз баге хьаелларгья цо, эксплуататорашта духьал лоаттабеча къовсаме вIашагIкхета дерригача мехкашкара пролетареш тIахьехаш баьнна ала санна дола къамаьл дергда цо, аьнна хеталу.

Постамента юхьадухьаларча оагIон тIа даьхад кхоане йовзаш аьнна сий долча тIахьехама дешаш: **«Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!»** Аьттехьарча оагIон тIа яздаьд: **«Карл Маркса Советски Союза Коммунистически партегареи халкъашкареи»,** аьнна.

Монумента оагIонашка я шиъ гранитни пилон. Царех цхьанне тIа да; **«Цун цIи а цун гIулакх а бIаьшерашка дахаргда!»,** яха Фридрих Энгельса аьнна дешаш; вокхан тIа — «Маркса хьехам берригa низ кхоачаш ба, хIана аьлча из нийса боландаь», яха В. И. Ленина дешаш.

Майдане екаш яржи оркестра оаз, гулбеннараша массане а чIоаггIа айяь партийни гимн «Интернационал» оал.

Н. С. Хрущева митинга трибуна тIара къамаьл ду.

Адамашта цIаккха а дицлургдац Карл Маркса даь Iалаьмате доккхий гIулакхаш, цун образ яха а ях, яхарг а я хIара коммуниста, хIара дог цIена долча сага дег чу! Карл Маркса памятник хьаделлаш, цунца вай дIахьокх воаш Iилма коммунизма лард еллар чIоаггIа лоархIаш а могавеш а хилар.

Вай партии халкъи революционни марксизма, пролетарски интернационализма сий долча принципашта тешаме хилара символ хургья массаз а е памятник.

Лергвоацача вай баьччо Владимир Ильич Ленина дегIабоалабаьча Карл Марксеи Фридрих Энгельсеи сийлахь-боккхача хьехамца хьалхле а лелаеш, вай мехкарча болхлой классо дунен тIа эггара хьалха Iаьдал шоай бе а деллар, низ бола социалистически паччахьалкхе хьа а йир.

Карл Маркса памятник догIаш 1920 шера май бетта укх майдане ше къамаьл деш, Владимир Ильич Ленина яьхад:

«Дунен халкъий цIей дездеча дийнахьа вай дIахьокха гIерт массанега а, социалистически общество вIашагIйолла воаш ховш хилар, Карл Маркса воаш сий деш хилар».

Марксизма-ленинизма байракха кIал, Коммунистически парте хьалхленца советски халкъ социалистически обществo хьа а яь, коммунизм е доладеннад.

Карл Маркса дегIа памятник хьаделлаш вай доккхал а деш ях, Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд болх беш йолча укх деношка вай догI Маркса—Энгельса—Ленина керда доккха памятник. Из памятник вай парте керда Программа, коммунизм хьалъяра Программа я.

☆ ☆ ☆

Москве 29 октябре торжественни хьадийллар Карл Маркса дегIа памятник.

Сурта тIа: памятник хьаделлара хетаяь митинг. Къамаьл деш ва Н. С. Хрущев.

В. Егоровеи В. Мастюковеи сурт, ТАСС фотохроника

Карл Маркса скульптурни образ латтаргья Москве, укхаза нах ухаргба сийлахь-воккха хьаькъалхои революционери шоаш лоархIаши мутIахьеи хилар дIахьокха. Цхьабакъда, коммунизм хьалъяра Программа тIаэцаш догIаш дола из памятник боккъал дар аьлча лергдоацаш да. Коммунизм котъяьлча миччахьа дале а дерригача мехкашкарча халкъашта коммунизма здани гургйолаш космически хьисапе лакхлургья вай Даьхе. Из хургья даим дийна болча марксистко-ленински хьехама керда Iалаьмате йоккха котало.

Советски Союзе коммунизм хьалъяро гаргаозаргья ерригача вай планета тIа дерригача халкъашта юкъе Машар, Къахьегам, Кортамукъал, Нийсхо, Вошал, Ираз чIоагIдеш йола ха.

Новкъостий, коммунизм хьалъяр санна дола къахьегама наьха кулгашца хьадаь Iалаьмате доккха памятник хьадарал доккхагIа цхьаккха а хIама хила йиш яц.

Даькъала хилба даим бахаш а дегIаухаш а бола марксизма-ленинизма хьехам!

Трибуна тIа воал Германе Социалистически едини парте ЦК-а секретарь новкъост Вальтер Ульбрихт.

Укх Iалаьмате дикача деношка, Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съездо XX-ча бIаьшерен Коммунистически манифест тIаэцача хана, е памятник догIарца Советски Союза Коммунистически парте сий ду ший соратникаца Фридрих Энгельсаца цхьана эггара хьалхарча Коммунистически манифеста автор волча немецки эггара воккхагIча Iилмахочун Карл Маркса. Карл Маркса Коммунистически манифеста тIа хьахьекхад общество дегIаахара законий ларда тIа паччахьалкхен Iаьдал хьадаккхара а социалистически общественни строй хьалъяра а тIехьа къовсам лоаттабара пролетариата хьалхашка латта декхар.

Империализмаи пролетарски революцеи хана Карл Маркса хьехам творчески дегIа а боалабеш, Ленина хьаьый сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хиннача деношка эггара къегIа болча ахархошца цхьана пролетариат котъяьккха большевиквий парти.

Политически Iаьдал пролетариата хьадаьккхачул тIехьагIа советски халкъо дунен ялхлагIча даькъ тIа Советски Союзе социализм котъяьккхай. Цул тIехьагIа сийлахь-доккхача советски халкъо ще кхо ца деш, ший низ а шийна ховр а тIадохийташ къахьегарах, дуккхача кхыча мехкашкарча коммунистическии болхлойи партеша къовсам лоаттабарах хьахиннай дунен социалистически система.

Ер памятник Карл Маркса хьаделларца, йоах ше къамаьл даь йистевоалаш Вальтер Ульбрихта, цхьан ханна вай даькъала а бувц, сий а ду цун берригача соратникий, дерригa дуне хувца, капиталистически дуне тIакIалтIа даккха лоаттабеча къовсаме цун хиннача тешамерча—юххьанца кIезига хиннача—новкъостий. МалагIча боарамах хIанззехьа а хийцад ер дуне халкъий низо! КПСС XXII-ча съездо хьахьокх, Маркса, Энгельса, Ленина васкет сийленца кхоачашдеш хилар.

Къамаьл де дош лу Великобритане Коммунистически парте исполкома секретара нов. Джон Голлана.

КIоаргга чулоацам болаш да духхьал укхаза, Москве, болхлой класса революце столице Карл Маркса памятник хьаделлаш вай гулдалар. Вай гулденнад укхаза КПСС XXII-ча съездо марксистски-ленински Программа, коммунистически общество хьалъяра Программа тIаэцача хана. Керда Программа — вай заман бокъонца йола Коммунистически манифест я. Маркс ваьхача бIаьшере Маркса Коммунистически манифесто санна Iалаьмате йоккха воздействи ергья цо вай XX-ча бIаьшерена.

Лергвоаца гени, тIемахо Карл Маркс Лондоне Хайгейтски кашмашка дIавелла хилар дага а дохийта, Джон Голлана дIахо аьлар: Маркс дерригача дунен тIарча болхлой ва. Массанахьа а долча — Германе, Франце, Россе, Испане, Америке долча социалистически демократический боламий йоакхо яьй цо. Маркс ше ва дийна пролетарски интернационализм шийна чу йолаш, цудухьа цун каша тIа яздаьд: «Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!», яха дешаш.

Цхьабакъда, иштта цул а тIех цхьа хIама ала дезар, цудухьа вай, юххера а лехар Маркс ше маварра вовзийта. цун сийлахь-йоккха денал дола уйла, из чIоаггIа тешашдар дувца дешаш, социализм утопе чура Iилман чу яккхарах дола дешаш. Гой, цудухьа яздаьд вай: «Философаша тайп-тайпарча хьисапе дуне **дашха мара даьшхадац,** гIулакх латт из **хувца дезаш** хиларах», яха дешаш. Марксизма чулоацам бизза бувц лоаццача формах цу дешаша.

Ленинеи Советски Союза сийлахь-йоккхача марксистски Коммунистически партеи хьалхленца советски халкъо хийца а хийцад дуне.

Укх ткъаь шера оаш кхы а дукхагIа хувцаргда из. Хургья яхаш Маркса хьалххехьа а бIубенна йийца, оаш хьаяь коммунистически общество хо а луш адамашта хьалхашка оттаргья. Цунца оаш кхы а чIоагIагIа дерригача дунен тIарча халкъашка дIахьокхаргба марксизма доллача хIамал котбувла низ.

Къамаьлаш даь даьннад. Ек Советски Союза Паччахьалкхен гимн. Карл Маркса памятника тIа зизаш дохк.

* * *

Карл Маркса памятник дегIад скульптора Л. Е. Кербела, архитекторий Р. А. Бегунца, Н. А. Ковальчука, В. Г. Макаревича, В. М Маргулиса проектах.

КПСС Центральни Комитета Отчетах йола Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда

РЕЗОЛЮЦИ

(Йистедоалар. Долалур 1-чен, 2-чен, 3-чен оагIош тIа).

ТIахьожам чIоагIагIа лоаттабар а гIулакх бокъонца кхоачашдаьдий хьожаш тохкамбар а духьа моттигерча партийни органаша парте решенеш кхоачашъяра хьакъехьа лакхехьа латтача партийни органашта а дукккхача коммунисташта хьалхашка отчеташ тергйола чIоаггIа порядок оттае еза. XXII-ча съездо Центральни Комитета тIадулл партийни, паччахьалкхен, общественни тIахьожам тоабара пайдана дола гIулакхаш вIаштIехьдоахилга.

Съездо боккха лоархIам бу **къахьегамхой массови организацеша беча балха** — Советий, профсоюзий, комсомола, кооперацe. ХIанз, коммунистически самоуправлени тIехь-тIехьа дукхагIа шерлуш йоагIача хана, социалистически общества вахар чухь цу организацей лоархIам хадданза лакхлу.

Советий лоархIам кхы а дукхагIа лакхбе беза боахамеи культураи строительствана кулгалдеча, социалистически паччахьалкхенна доал дара нах юкъеозача.

Боахама кулгалдеш, коммунистически къахьегама тIехьара ях вIашагIйоллаш, социалистически производстванеи общественни гIулакхаштеи доал де нах Iомабеш, къахьегамхой коммунистически сакхетам лакхбеш **профсоюзаша бу болх чIоагIбара мамогга новкъостал дергда** парте. Профсоюзий лоархIамера декхар — сага, цун къахьегама, образоване, вахара, унахцIенон, салаIара даим йоакхо елга.

Вай парте чIоаггIа хам бу ший тешамерча гIончо — **Ленински Кагирхой Коммунистически Союзо** — беча балха. Комсомола керттера декхар да, революционни къовсама турпалерча традицешца, болхлой, колхозхой, интеллигенце хьинарерча къахьегама хьокхамца, марксизма-ленинизма сийлахь-йоккхача идеяшца кагийнахи мехкарийи кхетабелга, денал дола, йоккха образовани йола, къахьегам дукха безаш бола коммунизм хьалъераш кийчбелга. Кагирхой ба вай латтан ченашкара рузкъаш карадерзаде, фабрикаш, заводаш, рудникаш, совхозаш, Iилмаи искусстваи учрежденеш, керда городаш хьалъе езараш. Цар я кхоане, уж ба коммунистически общество хьалъе а дIахо эргайоахаш тоае а езараш.

Идеологически болх дIахо чIоагIбари цун боарам лакхбари парте керттерча декхарех цаI да, берригача цун практически балха аьттув балара лоархIамегIа дола гIулакх да. Коммунизм хьалъяра хьашташа дIадех, къахьегамхошта, хьалхарча аргIанна кагийча наха, коммунистически кхетам балара дешаш хIара партийни организаце, ерригача советски общественноста балха керттера декхар хулга.

ХIанзарча хьалашка идеологически балха керттера лостамаш да: марксистско-ленински хьехамах пропаганда елга а общества берригача члений Iилман мировоззрени хулийтилга а; наьха сакхетам чу капитализмах юхедисача гIулакхащцеи гоама йолча буржуазни идеологецеи къовсам лоаттабелга коммунизм хьалъерий моральни кодекса тIа хьахьекхача, дикача оамалий принципашца къахьегамхой хьалкхебелга; массе оагIорахьара дегIабаьхка коммунистически общества членаш хьалкхебелга. Къахьегама саг кийчвелга, вахара эггара чIоагIагIа эшаш дола хIама хиларах тарра, къахьегам дукха безаши цун сий деши вола саг хьалкхевар коммунистически кхетам луш беча берригача балха чулоацам ба, цун дог да.

ХIанз идеологически балха тIа керттерадар да КПСС Программа кIоаргга дIайовзийтилга, советски общества къахьегамхошта коммунизм котъяккхар духьа лоаттабеча къовсама сийлахь-йоккха план лулга, берригa къахьегамхой парте керда Программа кхоачашъяра оарцагIбоахилга. Из декхар кхоачашдара оарцагIъяха еза парте наха юкъе беча балха ерригa средстваш: пропаганда, агитаци, кепа йоазув, радио, телевидени, кино, культурно-просветительни болх, литература, искусство.

Идеологически болх — коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдара йола лоархIамегIара средство. Цо новкъостал де деза советски наьха политически къахьегамеи хьинар, коммунистически сакхетам лакхбара. Партеи паччахьалкхени кадраша марксистско-ленински теоре дешаш, социализми коммунизми котъяккхар духьа Коммунистически партеи советски халкъои лоаттабаьча къовсама дерригдунен-исторически опыт кIоаргга Iомаелга, хьехама балха боарам лакхбелга, халкъа вахареи гIулакхаштеи бола цун лоархIам чIоагIбелга пропагандистски, идеологически балха даькъера парте лоархIамера декхар долаш дус. Идеологическии организаторскии балхаш вIаши бувзам болаш леладара йолча лоархIамегIарча партийни принципаца хьалхле лелае еза.

Укх тIеххьарча шерашка дукккха лакхбеннаб парте, цун Центральни Комитета теоретически балха боарами лоархIами. Шин фронте — эггара кхерамегIа йолча ревизионизманеи революционни теори догматически йокъаяраи духьал — къовсам а лоаттабеш, парте чIоаггIа лора а баьб, творчески дегIа а кхийлаб марксизма-ленинизма хьехам. Вай мехка коммунизм хьалъярах дола доккхий теоретически дешаши дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама актуальни проблемаши творчески кхоачашъярца белгалъяьннай парте вахар чу отчето чулоаца ха. XXII-ча съездо массава раьза волаш а чIоагIа дика хеташ а къоабалбу вай парте кердача Программа чулоацамагI латта КПСС Центральни Комитета баь беркатера теоретически болх.

Массаза а коталонаш йоаха марксизма-ленинизма байракх дIахо а лакха лелаянза а цIена лоаттаянза а, коммунизм хьалъяра опыт чулоацаш йолча кердача выводащцеи положенещцеи теори дегIакхувланза а йIаьхий янза а ярг ца хилар белгалду съезда. Теории практикеи вIаши бувзам болаш лелаяра йолча ленински принципаца хьалхле а лелаеш, марксизм-ленинизм лораелгеи творчески дегIакхувлилгеи ший лоархIамегIара декхар санна лархIа деза парте.

Организаторскии идеологическии балха даькъе XXII-ча съездо укх тайпара декхараш оттаду парте ерригача организацешта хьалхашка:

— тIехьа-тIайоагIача хана а коммунизм хьалъеча парте лоархIам лакхбелга, къахьегамхошцара цун бувзамаш чIоагIделга, коммунизм хьалъяра ерригача участкашта бокъонца кулгалделга, балха тIехьара организованности дика тарлуши гIулакхацеи хилар лакхделга, наьха инициатива, политически къахьегамеи хьинар дегIакхувлилга;

— партийни вахара ленински нормаши коллективно кулгалдара принципаши кхоачашъелга а дегIакхувлилга а, кадраш хьахаржареи, балхаш тIа дIанийсъяреи, хьалкхеяреи гIулакх тоаделга, партена хьалхашкара партийни органийи цар болхлойи бехктокхам лакхбелга, коммунистий хьинар а парте политика оттаечеи чакхйоахачеи цар лоацаш дола дакъа а лакхделга, парте чухьара демократи, критикеи, самокритикеи дегIакхувлилга;

— коммунизм хьалъеча, наха марксистско-ленински кхетам луча къахьегамхой депутатий Советий, профсоюзий, комсомола лоархIам лакхбелга;

— партийни, паччахьалкхен, общественни тIахьожам эргабоахаш тоабелга, ерригача паччахьалкхени общественнии организацей а лакхерча гIулакхаш тIа болча наьха а балха бокъонца дерригача халкъо лоаттабу тIахьожам цунах белга;

— идеологически болх шерагIа боаржабелгеи цун боарам лакхбелгеи, вахаро хьалхашка увттадеча кердача дешашта тохкам белга, советски нах марксизмана-ленинизмана тешаме хургболча, буржуазни идеологе моллагIча гIулакхащца машар хургбоацача уйланца хьалкхебелга;

— ерригача коммунистическии болхлойи партешцара вежарий бувзамаш дегIакхувлилга царца цхьана марксизм-ленинизм цIена лоаттаяра тIехьа, ревизионизмана, догматизмана, сектантствана духьала лаьрххIа къовсам лоаттабелга, берригача дунен халкъашта юкъерча коммунистическии болхлойи болама цхьоагIо чIоагIъелга.

КПСС Программаи Уставеи проекташ партийни собранешка, союзни республикай компартей конференцешкеи съездашкеи, къахьегамхой собранешка, кепа йоазон тIа ювцача хана Центральни Комитетага а моттигерча партийни органашка а даьхкача письмошка коммунисташеи парте боацача къахьегамхошеи дуккха практически предложенеши замечанеши тийннай боахамеи культураи строительства дешашта, бахача наьха вахара хьали царна ду гIулакхаши тоадара, партийни, советски, боахама профсоюзни, комсомольски организацей а тайп-тайпарча учрежденей а балха юкъе долаш дола кхоачамбоацараш дIадахара.

Съездо союзни республикай компартей ЦК-ашта, парте крайкомаштеи обкомаштеи тIадулл Программаи Уставеи проекташ ювцача хана яьхкача ерригача замечанешкеи предложенешкеи хьожилга а кхоачамбоацараш дIадахара эшар делга а, цу хьакъехьа даьр фуд хойташ партийни комитетий пленумашка, конференцешка, КПСС Центральни Комитетага хоам белга а.

* * *

Вай мехка социализми коммунизми хьалъеча яьха дерригдунен-исторически коталонаш бакъъяь дIаийцаи дерригача адамаша. Ленински партеи советски халкъои турпаленца къахьегарахи шоай низ ца кхобеш къовсам лоаттабарахи хьахинна сийлахь-доккхий хIамаш да уж, марксизма-ленинизма идеяш котъялар да из.

ХIанз, социализм Советски Союзе массанахьа а йизза а котъяьннача, халкъа демократе мехкашка коталонаш йоахача хана, дунен халкъашта юкъера коммунистически, болхлой, демократически, къамийкортамукъален болам чIоаггIа дегIаухача хана санна чIоагIа цIаккха а хьагучабаьннабац марксистско-ленински хьехама боккха вахара низ. Дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама толамий новкъосталца доккхий социальни хувцамаш, кIоаргга революционни эргалонаш хул, хург а я дунен чу.

Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд кхайк коммунисташкеи комсомольцашкеи, хIара советски сагага коммунизм хьалъяра Программа кхоачашъяр духьа хьинаре къовсам лоаттабе аьнна тIахьехам а беш. Съезд дог тийша я сийлахь-йоккхий коммунистически идеалаш кхоачашъяра болхлоша, колхозхоша, советски интеллигенце шоай низаш кходерг ца хиларах.

Дерригача Советски халкъа лоIам дIа а хьокхаш, итт миллион болча коммунистий цIерах XXII-ча съездо дIакхайкаду:

Советски Союза Коммунистически парте дIахо а лакха лелаергья марксизма-ленинизма байракх, дерригача мехкий къахьегамхошта хьалхашкара ший интернациональни декхар кхоачашдергда, деррига ший низаш халкъа хьашташ бахьан долаш, дагалатта сийлахь-доккха хIама кхоачашдар — коммунистически общество хьалъяр духьа лоаттабеча къовсамга дохийтаргда.

Парте массанега а тешшаме дIакхайкаду: хIанзара советски нах коммунизме бахаргба!

Республика колхозийи совхозийи юртбоахама балхех

31-ча октябрага кхаччалца (планах доагIа проценташ)

Районаш	Чуийцай хьажкIаш	ДIадийнад гурахьа дув ялаташ	Кхоачашъяьй силос йоллара задани
Курчалоевски	99,5	75	34
Каргалински	99,4	98	80
Надтеречни	99,3	87	78
Совнархоза совхозаш	99,0	125	61
Наурски	97	112	72
Гудермеса	96	117	38
Ведана	96	60	45
Грозненски	95	95	52
Шелковской	95	80	65
Ачхой-Мартана	95	78	61
Сунженски	92	96	60
Шаьла	92	100,0	41
Первомайски	91	16	39
г. МагIалбик	86	84	65
Урус-Мартана	82	91	42
Ножай-Юрта	78	73	93
Наьсарен	66	54	51
Советски	60	49	25

... Гуйран тIеххьара бутт—ноябрь, — кхай тIара деррига балхаш йистедоала ха. КIезига хIама дисадац укх бетта де дезаш.

Октябрь йистебоалаш республика колхозашкеи совхозашкеи чуийцай хьажкIаш 90 процент, шекара свекла 79 процент, коартолаш 49 процент, баьца даараш 88 процент, гурахь дув ялат дIадера план 91 проценти зябь ахара план 41 проценти кхоачашъяьй. Цунах гучох, кхы а дукха болх бисаб бе безаш.

Октябра тIеххьарча пхе дийнахь 4 эзар гектар совгIа хьажкIаш чуийцай, из культура керттерча даькъе чуэц хIанз из чуэцара болх бIаьхбаьча Наьсарен, Урус-Мартана, Шаьла, Сунженски районашкеи МагIалбика зонеи.

ХIанз а чуэца езаш 1600 гектар совгIа шекара свекла я, хIаьта октябра тIеххьарча пхе дийнахьа 534 гектар мара чуийцаяц. ХIама ца эшшаш 500 гектар из юрта боахама лоархIамера культура я хIанэ а чуэца езаш Шаьлеи Урус-Мартанеи районашка.

Ла йиш йоацаш дIаьхдаьд Наьсарен, Ачхой-Мартана, Шелковской, Ведана, Надтеречни районашка гурахь дув ялат дIадувлга. ХьатIадоагIача шера ялат хьувкъадара е йоаггIаш йола сагото яьяц цу районий кулгалхоша.

Республика дикагIа йолча колхозаша йоакхо яьй общественни хьайбаш доакъарца Iалашдара, дикка дукха силос кийчъяьй. Масала, Надтеречни района совхозашка хIара Iатта лаьрхIа 20,5 тонн силос кийчъяьй, Наурскии Каргалинскии — 17 тонн. Геттара дика толам баьккхаб КПСС XXII-ча съезда сийна лаьцача яхье!

Курчалоевски, Советски, Шаьла, Гудермеса районашка хIара Iатта лаьрхIа 6—10 тонн силос мара кийчъяьяц.

СихагIа йистедаха кхашкара балхаш, даха мадоаггIара накъа гIо Октябра цIейна!

Паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара шера йола план кхоачашъяр

1961 шера 1-ча ноябрга (процентащца)

Районаш	Дулх	Шура	Фуаш
Ведана	113	72	100,0
Ножай-Юрта	107	81	108
Советски	100,1	78	95
Курчалой	92	87	78
Наурски	91	85	90
Первомайски	90	76	100,0
Каргалински	90	85	113
Шелковской	88	83	90
Урус-Мартана	88	83	45
Сунженски	86	92	54
Надтеречни	86	91	55
Ачхой-Мартана	83	94	117
Гудермеса	80	94	97
Грозненски	77	89	77
Шаьла	77	89	60
г. Грозный	66	131	—
г. МагIалбик	62	83	69
Наьсарен	57	72	36
Ерригача республике	82	87	76

Чакхдоалаш латт 1961 шу — семилетка кхоалагIа шу. КIезига толамаш даьхадац юртбоахама производство дегIайоалаеш: дукхагIа хьа а яьхай, паччахьалкхенга дIа а ехкай юрта боахама продукташ, ханал хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялати тхаи дохкара шера йола плани социалистически декхараши.

Укх шера итт бетта соахка цу ханналца паччахьалкхенга дехкачул дукхагIа дIаденнад: дулх 8 процент, шура 14 процент, тха 7 процент.

XXII-ча съездо болх беча деношка а Сийлахь-боккха Октябрь тIакхоачача хана а республикерча тIа-тIа дукхагIча колхозашеи совхозашеи рапорташ тел мехка паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара йола планаши социалистически декхараши кхоачашдара хьакъехьа.

Цхьабакъда, планаш дика кхоачашъеш йола районаш яле а, дукха районаш я тIехьайиса. Паччахьалкхенга дулх дохкара йола планаш во кхоачашъю Наьсарен районеи МагIалбика вонаи совхозаша, тIехьаюсачарех я цу тайпара Грозненскии Шаьлеи районаш.

Цу районий боахамашка во вIаштIехьдаькккхад доахан кхоабилгеи доажаделгеи, боахама чурча гIулакхашта дукха доахан доаду, хьайбаш дукха дойт. Дуккхача колхозашеи совхозашеи паччахьалкхенна дуккха кIезигагIа дIател доахан боахама чурча гIулакхашта доадечул.

Укх тIеххьарча хана ерригача республике дIалаьрхIача кIезигьяьй дIателаш йола шура, хIаьта из бахьан долаш шера йола план кхоачаш ца яр кхерам а ба. Цу гIулакха оацагIбовла беза колхозий, совхозий, районий кулгалхой. Во лел шура йохкара план кхоачашъелга: Ведана, Наьсарен, Советски, Первомайски, Шелковской, Урус-Мартана районашка.

Паччахьалкхенга шура йохкара гIулакх тоаде торо йолаш да цу районий боахамаш. Укх шерах юхейисача хана детта доахан дикагIа кхаба царна гIулакх дикагIа де, шурий лоархIам бара а дIахецара а дика порядок оттае еза.

1961 шера хьайбай продукташ йохкара йола планаши декхараши кхоачашдар — хьайбай боахамерча болхлой сийлахь гIулакх да.

(«СЕРДАЛО» газета тIехьа тIайоагIа 90 номер араяргья 1961 шера 7 ноябре).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ПРОИЗВОДСТВАНА СИХАГIА АВТОМАТИЗАЦИИ МЕХАНИЗАЦИИ Е ЕЗА

Исторе чухь къаьстта моттиг дIалоацаргья КПСС XXII-ча съезда. Цо хьайийлай керда зама — эггара толашагIа йола, эггара нийсагIа йола общество — коммунистически общество хьалъяра зама. Цудухьа дерригача советски халкъо дег тIара раьза хинна тIаийцай съезда решенеш.

Iалаьмате доккхий декхараш вайна хьалхашка оттадаьд КПСС XXII-ча съездо. Укх гарггарча ткъаьх шера хьалъе еза коммунизма материально-технически база.

Нохч-ГIалгIай совнархоза промышленни предприятей, гIишлой организацей коллективаша боккха болх баьб производства чухьара кхоачамаш гучадоахаши оарцагIдоахаши, техникеи технологии дIахо эргайоахаш тоаеш, автоматизации механизации балха юкъекхухьаш.

Производства гIо деш йолча участкашта автоматизаци еш дикка балхаш даьд совнархоза мехкдаьттаи энергетическии промышленносте а. Автоматически управленех болх беш я мехкдаьтта чакхдоахача Новогрозненски заводера № 9 йола хий хьаувза насосни, «Старогрознефта» мехкдаьтта управленешкара Грозненски крекингеи мехкдаьтта чакхдоахачеи заводашкара, Новогрозненски ТЭЦ-ера хин насоснеши компрессорни станцеши.

Совнархоза чуйоагIача промышленноста цу лоархIамерча доакъошка дIахора балхаш деш да ерригача предприятешта комплексни автоматизаци яра.

Вай республикерча мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химеи керттерча технологически цехашка укх семилетках дIаяхача хана чухь оттаьй производства процессаш кийчъеши продукце дикалга хьожаши йола прибораш а халача балхашта механизаци еш йола средстваш а. Масала, мехкдаьтта чакхдоахачеи химически заводa технологий къахьегам чIоагIа аттача баьккхаб технологически режима керттерча параметрашка оттаяьча контрольно-измерительни прибораша. ХIанз болхлой наггахьа мара бе безац производствера цхьаццайола узлаш кулгашца нийсъеш бола хала болх. хIанз автоматически бу из.

Технически прогресса цу даькъе производственникашта доккха новкъостал ду правительства решенех Нохч-ГIалгIай республике йиллача мехкдаьтта даккхара автоматизации механизации еча «ВНИИКАнефтегази» «НИИнефтехимавтомати» яхача Iилма-тохкама институтий филиало.

ХIанз цу гIулакха производства автоматизацеи автоматика средствайи кердагIа йола схемаш кийчъеш я вай республикера уж Iилман учрежденеш.

Производственни процессашта автоматизации механизации яра даькъе чIоагIа пайданера балхаш даьд совнархоза чуйоагIача кхачан промышленноста предприятешка а. Масала, Грозерча шурий кертерча комбинате автомат оттаьй сахьата 200 банка чу шурий продукташ чуйотта йиш хулийташ.

Дуккха гIулакхаш да хIанз деш хьу чакхйоахача промышленносте, гIишлой материалий предприятешка, совнархоза гIишлошъеча организацешка деча балхашта автоматизации механизации яра.

Балха овсарле лакха йола керда машинаш, керда технологически процессаш, станокаш, оборудовани производствана юкъеяхьарца а производствана автоматизации механизации ярца а айхха дувзаденна да коммунизма материально-технически база хьаелга. Цу хIамаша новкъостал дергда саго беш бола хала физически болх дIабаккхара, производства культура лакхъяра, къахьегама овсарле лакхъе а хIара предприяте продукци арахецача хана дуккха паччахьалкхен ахча кходе а.

КПСС Программа проекта тIа белгалдаьд ткъаь шера чухь цехаши предприятеши автоматически болх барга яха йиш хургйолаш производствана комплексни автоматизаци ергхилар.

Из болх чIоагIеи цIенхашттаи къахьега дезаш а дуккха паччахьалкхен ахча дIадахийта дезаш а ба. Цудухьа из лоархIамера гIулакх хозза хьаькъалца де дезаш да. Эггара хьалха экономически лоархIамаш нийса вIаштIехьа а даьха е еза производствана автоматизаци.

Цхьайолча, хIанз болх беча, къаенна технологи а йолаш йолча производствашта автоматизаци е ца йийзача а мег, хIана аьлча уж укх гарггарча шерашка дIаяха а цар когаметта прогрессивнегIа яраш оттае а еза. Цхьабакъда, цу лоархIамерча факторий хам бац цхьаболча предприятей, конструкторски бюрой, проектнии кхыйолчеи организацей кулгалхоша. Уж тайпа моттигаш цкъаза вай предприятешка а нийслу. Из доккха кхоачамбоацар да, цудухьа халкъа боахама лоархIамегIара декхар кхоачашдеча хана цIендаь дIадаккха дезаш а да.

Производствана сихагIа автоматизаци яра вайцига новкъарле еш да автоматика средстваш шерра арахецаргйола йоккха база ца хилар а.

Вай мехкдаьтта промышленносте хIанз йолаш йолча контрольно-измерительни приборийи кхыйола автоматика средствайи образецаш хьаеча мастерскеша кхоачамбац цу даькъе болх дIахо шербара, хIаьта оттаьча ханна автоматизации механизации е вIаштIехьа а далийтац.

Цудухьа чIоагIа лоархIам болаш да автоматизацеи механизацеи унифицированни, типови средстваш хьаергйола дукха йоккхий базаш укх гаргарча хана вай республике хьаяр.

Цу тайппара кхы гаьна ца доахаш вIаштIехьдаккха а тоаде а деза производствана автоматизации механизации яра эшаш дола ахча хьахецилгеи материально-технически Iалашо елгеи. Цо новкъостал дергда коммунизма материально-технически база хьаяра гIулакха парте советски халкъа хьалхашка оттадаь доккха декхар дикка сихагIа кхоачашдара.

Л. КУРАЧИНСКИЙ,
Нохч-ГIалгIай совнархоза производственно-технически отдела начальник.

ХьажкIаш кастта чуийца яргья

Сийлахь-боккхача Октябра деза денош тIакхачалехьа хьажкIаш чуийца яха лаьрхIа ба «Октябра 40 шу» яхача совхоза ТIой-Юртарча отделенера А. Кодзоева кулгалдеча бригада механизатораш.

Шоай дош харцдеш бац механизатораш. Трактористаца А. Касумовца цхьана болх беш волча комбайнера Б. Бериханова хIара дийнахьа 3,5—4 гектар хьажкIаш хьокх. Царел тIехьабисац комбайнер С. Батажеви тракторист М. Албегови, комбайнер Аушев Хожа-Ахьмади, тракторист Кодзоев Iалихани.

ХIара денна 200 совгIа саг араовал хьажкIаш чуэца. Дийнахьа 500—600 килограмм хьажкIаш йоах Келигова Лидай звеноцарча Мерешкова Мовлатханеи Золовбанеи, Келигова АсмаIаси, хIаьта В. Олигова звеноцарча Б. Хучиева, Махьмадеи Яхьяси ГаджиевгIар, кхычар 800—900 килограмм хьажкIаш хьайоах.

ХIара денна отделене центральни хьатта хьажкIаш дIаийеча пункташка йоагIа 100 а кхы совгIа а тонн хьажкIаш. Цига дика болх бу А. Аушева, М. Дударовас, К. Хамхоевас.

ХьажкIаш чуэцача новкъостал де ТIой-Юртарча отделене баьхкаб Наурскии Серноводскии юрта боахама механизаце училищашкара дешархой. Царех къаьстта дикагIа болх бер йиъылагIа группа я. Комбайно хьажкIаш чуийцача кхай тIара кхаь дийнахьа лохьаяь, цIенъяь, машинаш тIа а етта цо пункте дIаяхьийтай 790 центнер томараш тIехь хьажкIаш. Дешархой болх дика вIаштIехьбаьккхаб группа староста В. Адамовеи мастера Дятловеи.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

Новкъосташа сий ду Лизай

Са дувца безам ба Грознерча маькх еча комбината вафельни цеха коллективах, цунна юкъерча дикача нахах. Цу цехе болх беш берригаш а хIана бац аьнна кхалнах ба. Къаьнача а къонача а нахах, тайп-тайпарча къамех а йолча цу коллективо дика къахьегарах коммунистически къахьегама цех яха цIи яьккхай. Из сийлен цIи яккхара бахьан да коллектив барт тайнеи цеха начальник Жидкова Мария Александровна болхлой къахьегам вIаштIехьбаккха ховши хилар. Из къаьна специалист хиларал совгIа дика новкъост а хьехархо а я.

Мария Александровнас боккхача безамца дувц цеха сменни мастер йолча эрсий йоIах Шельпякова Любах, ремесленни училищера баьхкача къонача мехкарех. Къаьстта безаме ювц цо ший цехе болх беш йола гIалгIай кхалсаг Гойгова Лиза.

— Аз шоана йовзийтаргья дуккха говзалаш Iомаяь а дикагIа йола а болхло,—аьлар Мария Александровнас.

Шо-шоай балхаш деш Iаьржача, йоккха йоацача станокашта юхе латтар цIена, кIай барзкъаш а дувхаш бола кхалнах. Тхо дIатIадахар лакходегI долча, хозача кхалсага. Шийна хьалхашка латтача ший новкъоста хьаеннача кийчача вафельни листа тIа начинка хьокхаш йоаллар из.

— Ер я Гойгова Лиза,—аьнна вIаши довзийтар тхо Мария Александровнас.

Цу цехерча массаволча сагал сихагIа, дикагIа хьаIомаяьй Лизас цеха ерригача балхий говзалаш.

— Фрунзе маькх еча комбината кондитерски цехе конфеташ еш яр со. Се цIаенача хана денз укхаза болх бу аз, хIаьта сай болх дукха а беза сона, — аьлар Гойгова Лизас.

— Лиза тхона массанена дукха а езаш, дика саг я. Оаха массане гIо а деш, парте кандидаталла яха кийчлуш я из,—йоах цун новкъосташа. ХIанз юха а политдешара шу доладеннача хана, массанел чIоагIагIа деша гIерташ дIадоладаьд Лизас дешара шу.

Производственни план масса а хана 140—150 процент кхоачашъю Лизас.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал —«ЗIамига оалхазар».

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — «ЗIамига оалхазар»

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30. 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — «Адрес доаца йоI».

Долалу: 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — «ЗIамига оалхазар».

Долалу: 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15, Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара—2-45-48, партийни вахарен, экономикан, письмойи отделий—2-25-72; корректорске—2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул, Сталина, 15, Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91,

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02194

Заказ № 6018